

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

20e jaargang

nummer 4

April 2020

KERKBEHEER

Kerk en ICT

*Vragen naar aanleiding
van de coronacrisis*

*Bureau Buitenland
Kerkbeheer: Engeland*

HEEFT UW KERKELIJKE GEMEENTE EEN HYPOTHEEK NODIG?

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

Bij SKG kunt u terecht voor:

- een nieuwe financiering
- oversluiten huidige financiering
- passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie skggouda.nl.

van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw ingebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl

Foto's Frank Hanswijk

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Onzekere tijden	5
Agenda	6
Kalender voor kerkrentmeesters	6
Digitaal archiveren In gesprek met Timo van Houdt en Peter van Beek van Stichting Kerkelijk Informatiebeheer	7
Kerk en ICT In gesprek met Jeroen Borgman en Ewald Stout	10
Ruimte Informatie over onze kerk voor een breed publiek	13
Opinie Het verschil maken	14
Meerjarenraming in FRIS	15
Vraag van de kerkrentmeester	18
Maandelijkse cartoon	19
De orgelbank	19
VKB Partner Donatus	20
VKB Partner Stichting Kerkelijk Geldbeheer	21
VKB Vrouw Helma van der Weerd	23
Bureau Buitenland Kerkbeheer: Engeland	24
Informatie rondom de coronacrisis	31
Actueel	36
Kerken delen. De GKIN regio Rijswijk – Den Haag	38
Uit het bestuur	39
Vernieuwing ICT-platform VKB	40
Jubileumactiviteiten van de VKB Afdelingen	42
Vruchtbare regio-bijeenkomsten voor kerkrentmeesters	44
Flitsen uit 100 jaar VKB (11)	46
Flitsen uit 100 jaar VKB (12)	48
Onderscheidingen van de VKB	50
PKN Onderscheidingen	51

ICT, ook hulpmiddel bij lock-down

Hoe maak je 'Kerkbeheer' in coronatijd? Het VKB kantoor zit op slot; alleen onze directeur beheert er als een kluizenaar de dagelijkse besloomingen, en de andere collega's werken 'remote'.

Gelukkig is er ICT. Zonder digitale datacommunicatie en beeldbellen had dit nummer niet kunnen worden uitgebracht.

Het nummer gaat ook over ICT: onder andere digitale informatievoorziening voor gemeenten, een nieuw meerjarenramingentool in FRIS, en informatie over de ICT transitie van het VKB-platform.

Hopelijk gaan deze laatste projecten geen vertraging oplopen in deze bijzondere tijd.

Bert van Rijssen
Eindredacteur

Colofon

Bestuur VKB

Drs. C. de Raadt, Bodegraven, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
Drs. R. Buddenberg, Zoetermeer, lid

Ereleden

D.G. Bijl, drs. G. van Soest en
Mr. P.A. de Lange

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, E. van Rijssen, eindredacteur, W. Hukom, N.J.M. de Jong en N. Breukhoven

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

VKB Bureau

Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 30,- per abonnement; 6 t/m 10

abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 9 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen van 1 april t/m 31 maart. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de afloopdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/ december zijn gecombineerde nummers).

Oplage & druk

5.500 ex. © april 2020 - Verloop drukkerij

Foto omslag

Frank Jan Koole

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;
- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;
- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

GECERTIFICEERD
15 JAAR
VOEGBEDRIJF

Voegbedrijf Heldoorn

Voegbedrijf Heldoorn B.V.
A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 3557879
www.voegbedrijfheldoorn.nl

Vragen over kerkbeheer?

Neem eens een kijkje in de kennisbank op onze website.

► www.kerkrentmeester.nl/kennisbank/

Mensen

Gebouwen

Geld

Organisatie

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
Toine Daelmans: 0492 54 55 77
Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Onzekere tijden

Wat kunnen omstandigheden die we maar al te vaak als vanzelfsprekend ervaren snel veranderen en de boel totaal op hun kop zetten. Wie had een paar weken geleden gedacht dat een – in eerste instantie – onschuldig lijkend en zich in een ander deel van de wereld bevindend virus zoveel impact tot gevolg kon hebben. Een maatschappij die stil valt, evenementen waar naar wordt uitgekeken worden verdaagd en nog veel ingrijpender: bezoek aan elkaar, onze ouders, kinderen, vrienden wordt onmogelijk. Mensen worden ernstig ziek, overlijden, deelname aan begrafenissen worden tot een minimum beperkt.

Als kerkelijke gemeenschappen hebben we uiteraard ook voluit te maken met de negatieve gevolgen van deze moeilijke tijd. Wie had zich een paar weken geleden kunnen voorstellen dat besloten moest worden om zondagse diensten voorlopig niet meer te laten plaatsvinden en dat de viering van Pasen en Pinksteren een totaal ander karakter gaat krijgen? Juist geloofsgemeenschappen moeten het hebben van de ontmoeting: met God en met de ander. En dat laatste komt zo onder druk te staan.

Daar waar we in de maatschappij allerlei initiatieven zien opkomen om hulp en steun te geven: of het nu is aan de medewerkers in de zorg en zoveel andere beroepen, door studenten opgezette hulpdiensten, benutting van sociale media om elkaar vast te houden, zo zien we dat ook in onze plaatselijke gemeente. We zetten vieringen online op, vervullen met passie onze pastorale rol en zoeken naar manieren om pastoraat individueel en online mogelijk te maken. Vormen van maatschappelijke en kerkelijke vitaliteit.

Dit alles zet ons ook aan het denken over hoe we met elkaar onze maatschappij eigenlijk hebben vorm gegeven, hoe we om zijn gegaan met de paradijselijke opdracht om de schepping te beheren en te onderhouden. We leven in een open, grenzeloze samenleving. Dat heeft grote voordelen, maar maakt ons ook kwetsbaar. We focussen op

productie, groei en efficiency, maar de schok die we aan het verwerken zijn drukt ons op de relativiteit ervan. Gaan we, als we weer licht aan het einde van de tunnel zien, daar ook iets van leren met elkaar?

Het kan niet anders dan dat deze crisis ons in alle hevigheid drukt op het gegeven dat de maatschappij geen menselijk maakbare samenleving is. Wij zijn als mens tot veel in staat, maar veel gaat ons te boven. En die dimensie heeft voor ons als gelovigen een hoopvolle dimensie; geeft zicht op perspectief. Wij mogen – in deze zorgelijke tijden – leven in het besef dat we er niet alleen voor staan. We mogen bidden om perspectief.

Wij proberen u als plaatselijke kerkrentmeesters ook de komende tijd zoveel mogelijk met raad en daad terzijde te staan. We focussen in onze informatievoorziening en zorgen ervoor u via blad en nieuwsbrieven op de hoogte te houden van zaken die op het kerkrentmeesterlijke erf relevant zijn.

We mogen leven uit hoop en dat geldt ook nu. Er breken weer beter tijden aan. We gaan elkaar weer ontmoeten.

VKB-activiteiten

Alle bijeenkomsten van de VKB tot in ieder geval 1 juni zijn afgelast in verband met de coronacrisis. Dit betekent dat cursussen niet doorgaan en er later zal worden gezocht naar een nieuw moment. Ook de voorjaarsbijeenkomsten van de Afdelingen, de ledenraadsvergadering op 6 juni en de vergaderingen van het bestuur kunnen geen doorgang vinden. Voor meer informatie zie pagina 30.

Weekend van de Begraafplaats

Het Weekend van de Begraafplaats dat van 5 tot 7 juni zou worden gehouden is in verband met de coronacrisis afgelast. De organisatie heeft het weekend verplaatst naar 28 tot 30 mei 2021.

Jubileumviering VKB

Op D.V. zaterdag 21 november 2020 wordt er in de Joriskerk te Amersfoort een centrale viering met een gevarieerd programma gehouden. Zet de datum alvast in uw agenda.

Voor meer informatie zie: <https://kerkrentmeester.nl/media/verwijzingen/kerkrentmeester2017/kennisbank/organisatie/JUBILEUMVIERINGUPDATE2.pdf>

KALENDER

Kalender voor kerkrentmeesters

Mei:

- Inning bijdrage Solidariteitskas onder lidmaten (eventueel uitgebreid tot de doopleden).
- Betaling Maandnota.
- Publicatie in het kerkblad van de jaarrekening
- Publicatie over stand van zaken actie Kerkbalans 2020

Juni:

- Toezending van de vastgestelde jaarrekening door de kerkenraad.
- Betaling Maandnota
- Publicatie kerkblad over de stand van zaken van de in januari gehouden actie Kerkbalans (stand van toezeggingen, bijdragers en dergelijke en het mogelijk te verwachten resultaat).
- Huurtarieven verhuur kerkelijke gebouwen per 1 juli aanpassen waarover de aankondiging in april plaatsvond.

Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen

Het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen is hét handboek voor kerkelijke gemeenten die in het bezit zijn van een begraafplaats. Het boek geeft een zo volledig mogelijk beeld van alles wat met begraven en begraafplaatsen in kerkelijke gemeenten te maken heeft.

De uitgave is samengesteld door de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB.

De kosten voor het Vademecum zijn € 29,98 (inclusief btw) (VKB-ledenprijs € 26,98)

Protestantse kerken hun pracht en kracht

In dit boek ontrafelt kerkenkenner dr. Regnerus Steensma de historische betekenis van protestantse kerken in Nederland. Dit boek, dat met meer dan driehonderd eigen opnames is geïllustreerd, neemt u in woord en beeld mee op een wandeling door het fascinerende interieur van onze oude protestantse kerken. Bij de verschillende onderdelen wordt niet alleen aandacht besteed aan hun historische betekenis, maar ook aan het aspect van monumentenzorg en modern kerkbeheer.

Mede tot stand gekomen door de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN.

De prijs voor dit boek bedraagt € 28,27 (inclusief btw)

Digitaal archiveren

In gesprek met Timo van Houdt en Peter van Beek van Stichting Kerkelijk Informatiebeheer

Tekst Jos Aarnoudse Beeld PR

Een paar maanden geleden kregen we op ons VKB-bureau de vraag binnen 'of er nog ontwikkelingen waren rond digitaal archiveren'. Voorzover wij wisten, was dat niet het geval, dus ons antwoord baseerden we op adviezen van archiefspecialisten tot nu toe: je kunt prima actuele documenten digitaal beheren, maar maak een protocol welke documenten van belang zijn om op papier te bewaren. Maar nu zit ik 'aan tafel' met twee specialisten die een andere weg wijzen.

Papier heeft zich toch bewezen?

Het aloude advies had als grond dat (goed) papier, mits onder goede condities bewaard, zich bewezen heeft om over lengte van jaren bewaarbaar te zijn. In de digitale wereld gaan de technologische ontwikkelingen zo snel: we weten niet hoe het dan zit met de raadpleegbaarheid van digitale bestanden over bijvoorbeeld vijftig jaar. Kortom: zorg dat je hybride blijft werken en leg het vast, dat was tot nu toe het standaardadvies. Nu zit ik echter 'aan tafel' met twee specialisten die zeggen: kies één van twee en doe het dan helemaal, maar goed.

ICT-freaks zeker?

Je kunt zeggen: ja, dit nummer van 'Kerkbeheer' is opgehangen aan 'kerk en ICT', dus als je ICT-jongens gaat vragen hoe ze aankijken tegen digitaal archiveren zullen ze daar natuurlijk positief op reageren. Ze verdienen er immers hun brood mee. Maar ik zit niet 'aan tafel' met 'ICT-jongens'. Ik praat met twee bestuursleden van de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer (SKI): Timo van Houdt (penningmeester) en Peter van Beek (voorzitter). En zeker: één van hen (Timo) is ICT deskundig. De ander (Peter) is een

professionele archiefdeskundige (gemeentearchivaris). Beide gaat het hen erom plaatselijke kerken te willen dienen met hun informatiebeheer. Zowel ter ondersteuning van de actuele processen in een gemeente (kerkenraad, colleges, communicatie) als voor de vastlegging van de informatie in historisch perspectief (archivering).

“Alle kennis is aanwezig in de deskundigengroep die we hebben aangeboord”

Initiatief tot Kerkelijk Informatiebeheer

Samen met prof. Fred van Lieburg en Anthony van der Wulp hebben zij in 2018 de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer opgericht. Dat was onder andere bedoeld om het gat te vullen dat viel doordat de landelijke Protestantse Kerk stopte met het faciliteren van archiefconsulenten. Het advieswerk richting plaatselijke gemeenten werd 'aan de markt' overgelaten. Maar, zo was de vraag, leve-

ren kerken niet specifieke vragen op? Dienen er geen specifieke zaken te worden opgelost? Ondertussen is SKI interkerkelijk, dus niet alleen gericht op PKN-gemeenten.

In 2019 is men van start gegaan met een website, waarop ook een digitaal handboek in ontwikkeling te vinden is. Vragen die gesteld worden, worden beantwoord. Er is een avond geweest met alle oud-archiefconsulenten over de vraag: hoe gaan we verder? In de classis Delta zijn er in samenwerking met de VKB-afdeling Delta in het najaar twee informatie-avonden voor kerkrentmeesters georganiseerd.

Hoe staat het met het digitale handboek

Ondertussen viel me op, de website bekijken, dat er sinds de vliegende start in februari 2019 qua informatie in het handboek nog niet zoveel bij is gekomen. Hoe zit dat? Ik praat met beide heren, vanwege de coronaperikelen, via het scherm op basis van Office 365 Teams. Zo zie je maar wat de tijden op vele manieren met ons doen.

Peter van Beek steekt van wal: "Wij kunnen nu feitelijk ons initiatief met ►

Digitale kennisbank voor kerkelijke gemeenten

een beperkt aantal mensen. Maar wij gaan dat niet met zijn drieën redden. Er moet versterking komen en die komt er ook wel. Want we krijgen wel vragen. We merken dat de helpdesk van de landelijke kerk naar ons doorverwijst en jullie als VKB ook. Dus we moeten nu wel de tweede ronde in: de uitbouw. Er heeft een aantal van de oud-archieffconsulenten positief gereageerd om mee te werken. Daarnaast moeten we gewoon brainstorm- en schrijfsessies uitschrijven. Alle kennis is aanwezig in de deskundigengroep die we hebben aangeboord. Maar zorgen dat die kennis ook zo verwoord en verbeeld wordt dat die makkelijk toegankelijk is, is nog een ander verhaal.”

“Samen ons initiatief ten dienste van lokale kerken op een hoger plan brengen”

Als medewerker van het VKB bureau herken ik maar al te zeer wat Van Beek bedoelt. “Wij hebben net in het najaar onze nieuwe VKB-handleiding voor kerkrentmeesters afgerond. Dat is altijd een hele klus. De kennisbank op onze website *up to date* houden,

vergt veel inzet.” Timo van Houdt vult dan ook aan: “Wie dit leest en archiefkwesties, AVG-kwesties, informatiebeheer en de rol van ICT daarbij interessant vindt, laat die vooral contact met ons opnemen, zodat we samen ons initiatief ten dienste van lokale kerken op een hoger plan kunnen brengen.”

Doelstelling van de stichting

Wat is het doel van de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer? De omschrijving op de website geeft het nodige inzicht. Het doel van de stichting is (a) het verzamelen, ontsluiten en toepassen van kennis over kerkelijk informatiebeheer en (b) het bijdragen aan de vorming en instandhouding van kerkelijke archieven in een digitaal tijdperk, alsmede het verrichten van alle verdere handelingen, die hiermee in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door: (a) het aanbieden en actueel houden van het Handboek kerkelijk informatiebeheer (op de website), (b) het adviseren van plaatselijke kerkelijke gemeenten op het gebied van archief- en informatiebeheer en (c) het organiseren van evenementen op het gebied van kerkelijk archief- en informatiebeheer. De stichting heeft geen winstoogmerk.

Archiveren in het digitale tijdperk

Natuurlijk snijd ik punt (b) van de doelstelling aan. “Wij merken op ons VKB-bureau dat daar veel colleges van kerkrentmeesters – als ze al bezig zijn met archief – mee worstelen: hoe doe je dat nu in het digitale tijdperk?”

“Kies een moment dat je helemaal overgaat naar digitaal en doe het dan goed”

Peter van Beek: “Heel lang hebben we gehinkt op twee gedachten. Maar we zeggen nu: kies een moment dat je helemaal overgaat naar digitaal en doe het dan goed, of blijf alles in papier doen, alleen dat laatste is eigenlijk niet meer realistisch of realiseerbaar. Ook papier bewaren, zeker al dat industriële papier van de laatste 50 jaar, gaat nog voor grote vraagstukken zorgen. Niet voor niets roept iedereen: laten we het toch vooral digitaliseren. Wat doen mensen als ze hun oude videobanden of foto’s willen redden voor de toekomst: digitaliseren.”

Ik interrompeer hem: “Maar dat gezonde conservatisme van veel van

je collega's, is dat dan uit de lucht gegrepen, hadden ze niet gelijk dat we nog maar moeten zien hoe de bewaarbaarheid er digitaal op termijn uit ziet?" Peter: "Terecht noem je het conservatisme, en dat is voor een archivaris natuurlijk geen verkeerde eigenschap. Je wilt immers bewaren, conserveren, daar ben je voor, maar we zijn het omslagpunt al lang gepasseerd. Buiten de kerk gaat alles digitaal, de opzoekbaarheid speelt een rol, de hoeveelheden spelen een rol. Maar dan moet je het wel zo doen, dat het ook goed gaat, en er niet van alles rondslingerd op privé computers."

*"Juist hybride
blijven schipperen
gaat archieven
incompleet
en moeilijk
doorzoekbaar
maken"*

De bewaarbaarheid is core-business en van mondiaal belang

Timo van Houdt springt in: "Alle grote ondernemingen en instellingen zijn zich super bewust van het vraagstuk van bewaarbaarheid. Het hoort bij de *core-business* van ontwikkelaars om dat altijd opgelost te houden. Het is een mondiaal belang. En ja, als je van het éne bewaarsysteem over gaat naar het andere, dan zul je als archiefbewaarder in actie moeten komen, maar dat is nu ook al zo. Als jij merkt dat je archiefkast toch vochtig wordt, zul je iets anders moeten verzinnen. Als je papier toch onleesbaar wordt, zul je het op een andere drager moeten overbrengen."

Van Beek: "Daarbij speelt dat vandaag bijna alles digitaal wordt aangemaakt, en dat is dan in de zin van de Archiefwet het origineel. Feitelijk is de print, precies zoals het heet: een kopie. Dus wij zeggen: maak die overstap, doe het goed, richt een goede omgeving in, schrijf een sluitend protocol¹ voor alle gebruikers, en dan is het klaar. Juist hybride blijven schipperen gaat archieven incompleet en moeilijk doorzoekbaar maken."

En de 'natte handtekeningen' dan?

U begrijpt: ik zit aan mijn kant van de beeldverbindingen in de rol van de mitsen en de maren. "Want hoe zit het dan met ondertekenen van notulen en met handtekeningen, bij overeenkomsten en contracten? Wij blijven veel mensen tegenkomen die hechten aan de 'natte handtekening', ook instanties," breng ik dus zit het dan met ondertekenen van notulen en met handtekeningen, bij overeenkomsten en contracten? Wij blijven veel mensen tegenkomen die hechten aan de 'natte handtekening', ook instanties," breng ik dus zit het dan met ondertekenen van notulen en met handtekeningen, bij overeenkomsten en contracten? Ondertussen zijn er ook meer en meer toepassingen waar een digitale

handtekening gebruikt kan worden, die rechtsgeldig zijn."

Ik dank de heren voor het instructieve gesprek en voor alle informatie over de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer, en wens hen succes bij de verdere uitbouw van het handboek.

Voor meer informatie neem eens een kijkje op de website van Stichting Kerkelijk Informatiebeheer:

► www.kerkelijkinformatiebeheer.nl

¹ Inmiddels is de afspraak gemaakt dat we in samenwerking met SKI een model-protocol zullen opstellen dat binnen afzienbare tijd in de kennisbank op onze website te vinden zal zijn.

Over Timo van Houdt

Timo van Houdt (*1975) was als bestuurs- en organisatiewetenschapper actief bij een ICT-dienstverlener in de lokale overheidsmarkt en aansluitend als zelfstandig adviseur in verschillende branches.

Sinds 2018 is hij projectmanager bij Visser & Visser Accountants rond de digitalisering van administratieve processen bij klanten.

Sinds 2011 houdt hij zich vanuit betrokkenheid en interesse bezig met vraagstukken rond kerkelijk archief- en informatiebeheer, onder andere door middel van de implementatie van Office 365 bij kerken.

Sinds 2 jaar is hij penningmeester van de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer.

Over Peter van Beek

Peter van Beek (*1962) is van huis uit archivaris van beroep en is sinds 1982 werkzaam geweest in de erfgoedwereld als archivaris en museumdirecteur.

Op dit moment is hij werkzaam voor de gemeente Ede als interimmanager en coach. Hiernaast heeft hij een eigen coachingspraktijk.

Sinds 1982 is hij actief betrokken bij het kerkelijk archiefwezen; een negental jaren als adjunct-archivaris van de Gereformeerde Kerken in Nederland, als archiefconsulent en is betrokken kerklid van de PKN Elburg.

Sinds 2 jaar is hij voorzitter van de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer.

Kerk en ICT

In gesprek met Jeroen Borgman en Ewald Stout

Tekst Nico de Jong **Beeld** Jeroen Borgman, Ewald Stout en Pixabay

In het kader van het onderwerp 'Kerk en ICT' spraken we met twee van onze VKB partners, te weten Jeroen Borgman (Gewoon Jeroen) en Ewald Stout (Stout & Boele Consultancy voor kerken) en legden hen een aantal vragen voor.

ICT in kerkelijke gemeentes

Hoe is het in het algemeen gesteld met de ICT in kerkelijke gemeentes? Heb je de indruk dat de meeste kerken hun ICT op een juiste wijze hebben ingericht?

Jeroen Borgman: "Ik denk dat het overgrote deel van de kerken zo serieus als mogelijk met ICT omgaat. Veel huidige ICT-hulpmiddelen zijn echter historisch gegroeid of ooit door één iemand geïntroduceerd. Wat vaak gebeurt is dat ieder gremium of iedere functiehouders haar/zijn eigen ICT voorkeursmiddelen inzet. Hierdoor ontstaat een heel divers ICT-landschap wat het beheer en de inzichtelijkheid niet ten goede komt. Eenheid is wat mij betreft het devies. Zoals LRP en FRIS landelijk eenheid brengen in administratie en rapportage, zo zou een gemeentelijke ICT-omgeving ook moeten bestaan uit zo min mogelijk verschillende systemen. Dat betekent dat er echt ICT-beleid moet zijn, vaak ondergebracht bij en opgesteld door de kerkrentmeesters."

Ewald Stout: "In 2008 schreef ik: 'De meest ideale oplossing zou zijn om de software niet meer op een lokale computer te installeren, maar via *hosting* te gaan werken.' Deze ontwikkeling is nu uitgekomen. De meeste kerken werken nu met online pakketten. Maar het gaat nog niet ver genoeg, zoals het digitaal documenteren van ingekomen en uitgaande brieven in de *cloud*. Ook het e-mailverkeer gaat vaak via privé e-mailadressen. Dat kan niet meer, het is ook niet professioneel. Tegenwoordig kan men heel gemakkelijk een domeinnaam hiervoor aanvragen. Ik kom nog regelmatig tegen dat kerken geen *back-up* voorziening hebben voor hun documenten en dat er centraal ook niets is geregeld, zoals de gebruikersnamen en wachtwoorden op het kerkelijk bureau. Verder zie ik dat kerken te lang doorwerken met oude PC's en beeldschermen. Vaak willen zij hierop bezuinigen en dat vind ik een onjuiste gedachte. Het is het gereedschap voor de medewerkers op het kerkelijk bureau. Kortom, er is nog veel te verbeteren in de kerkelijke gemeentes."

De inrichting van een ICT organisatie

Heb je in algemene zin tips of adviezen ten aanzien van het op een juiste wijze inrichten van een ICT-organisatie in een kerkelijke gemeente?

Jeroen Borgman: "Er is niet één 'juiste' manier, iedere gemeente heeft zijn eigen opzet wat ook een unieke in-

richting van de ICT middelen vraagt. Wat in alle gevallen een 'gouden regel' is: 'Zorg dat iedereen de middelen en toegang heeft waar hij toegang tot moet hebben om zijn taak uit te voeren, maar ook niet meer dan dat.' Ik bedoel daarmee dat vaak goedbedoeld en in alle vertrouwen vrijwilligers toegang hebben tot meer informatie dan strikt noodzakelijk. Dat is niet gewenst. Uiteraard vanwege de AVG, maar ook uit bescherming van de vrijwilliger zelf."

"Ook adviseer ik altijd te werken met persoonlijke toegangscode's. Dus geen inlognamen als scribe maar j.jansen. Dat lijkt soms wat overdreven, maar brengt veel inzicht in wie toegang heeft tot welke informatie. Bijkomend voordeel is dat mensen niet zo makkelijk de inlognaam en wachtwoorden met 'onbevoegden' delen als het om een persoonlijk account gaat."

Ewald Stout: "Mijn advies is: ga niet bezuinigen op de ICT. Ga voor het aanschaffen van een PC naar een erkend bedrijf of erkende winkel in de buurt die voor u klaar staat als u met problemen komt te zitten. Misschien zijn vaak deze bedrijven of winkels niet de goedkoopste, maar ik vind dat u zoveel mogelijk in uw eigen stad of dorp de *hardware* moet kopen. Zodat men weet dat de kerk ook hulp nodig heeft. U kunt wat u precies wilt hebben ook goed met hen overleggen en dan kunnen zij op locatie hulp bieden."

Koppelen op het gebied van ICT

In hoeverre is het mogelijk/zinvol om bepaalde zaken op het gebied van ICT te koppelen? Denk bijvoorbeeld aan LRP, financiële administratie/boekhouding, communicatiesystemen en de website.

Jeroen Borgman: "Dat is iets waar men goed over na moet denken. Het is vaak verleidelijk om alles wat te koppelen is, ook daadwerkelijk te koppelen. Het is echter zo dat iedere koppeling ook een potentieel beveiligingsrisico met zich meebrengt. Wees hier dus voorzichtig mee, en koppel alleen als de voordelen bewijsbaar groter zijn dan de risico's. Nooit 'koppelen omdat het kan'."

Ewald Stout: "De softwareprogramma's, zoals voor de ledenadministratie, liggen voor handen, namelijk: LRP en Scipio Online. Dit zijn de onlineprogramma's die door de meeste kerken worden gebruikt. Over het algemeen is

het niet zinvol om LRP of Scipio Online te koppelen met Twinfield. De reden hiervoor is dat alle mutaties vanuit LRP worden doorgezet in Twinfield. Dit betekent dat de betreffende gekoppelde grootboekrekening 'vol' loopt met boekingsregels. En dit had waarschijnlijk met een boekingsregel geboekt kunnen worden. Deze mutaties zijn ballast voor de overzichten grootboekrekeningen."

"Het is zeker zinvol om de bankmutaties automatisch te koppelen met Twinfield. U kunt zich meestal via telebankieren hiervoor aanmelden. Twinfield kan namelijk de bankmutaties gaan herkennen en automatisch voor u boeken. Dit bespaart tijd en foutieve boekingen."

"Verder zijn er nog tal van mogelijkheden om via de eigen website programma's te koppelen, zoals digitaal kerkbaltans, collectebonnen bestellen en iDEAL betalingen. Een volgende stap in de toekomst is om de leden zelf hun gegevensbestand in te laten zien en/of kleine wijzigingen in te laten voeren. Daarnaast is er natuurlijk het officepakket (Microsoft) voor het gebruik voor de e-mail, Word en Excel. Dit pakket kan ook online worden gebruikt, dit zou ik wel adviseren."

Software

Heb je adviezen ten aanzien van bepaalde software die door een kerkelijke gemeente kan worden gebruikt?

Jeroen Borgman: "De grote techgiganten van deze tijd bieden vrijwel allemaal een liefdadigheidsprogramma waarmee softwarelicenties met grote kortingen of zelfs 'om niet' gebruikt kunnen worden. Techsoup is de organisatie die voor Nederland en België bemiddelt tussen organisaties en leveranciers. Deze programma's bieden kerkelijke gemeentes de kans om met professionele middelen een solide ICT-landschap in te richten."

Ewald Stout: "Mocht u als kerkelijke gemeente nog geen gebruik maken van een online boekhoudprogramma (Twinfield) dan wil ik u aanraden om dat wel te gaan doen. Dit heeft vele voordelen, zoals:

- 1 Het digitaal inlezen en automatisch herkennen van bankmutaties;
- 2 Inkoop facturen via Basecone scannen en herkennen;
- 3 Inkoop facturen digitaal via een app laten goedkeuren door penningmeesters;
- 4 Betalingen via een batch aanleveren bij de bank;
- 5 Verkoop facturen digitaal versturen per e-mail;
- 6 Het inzien van de boekhouding voor penningmeesters.

In de toekomst zal waarschijnlijk het scannen van facturen worden vervangen door een UBL-factuur. Het boekhoudpakket Cash-flow en Twinfield zijn er al klaar voor. Een UBL-factuur maakt het mogelijk om factuurdata van boekhoudpakket A naar boekhoudpakket B te sturen. Dit betekent dat u niet meer hoeft te coderen."

Kleine gemeentes versus grote gemeentes

Ik kan me voorstellen dat je de ICT-organisatie in een kleinere gemeente anders opzet dan in een grotere gemeente met bijvoorbeeld een kerkelijk bureau en meerdere wijkgemeenten die voor een deel zelfstandig opereren. Zijn er verschillen in aanpak?

Jeroen Borgman: "Bij gemeentes die mijn hulp inroepen hanteer ik eigenlijk altijd hetzelfde startpunt. Van daaruit werken we verder en wordt de omgeving op een bepaald moment een op maat gemaakt hulpmiddel. Ik adviseer zelf altijd Office365 van Microsoft."

Ewald Stout: "Een gemeente met meerdere wijken maakt meestal in het boekhoudpakket gebruik van kostenplaatsen. Met deze manier van boeken kunt u opbrengsten en kosten per wijkgemeente opvragen. Dit vraagt

*Jeroen Borgman (l) en
Ewald Stout (r)*

wel wat discipline van de administrateur maar Twinfield heeft de mogelijkheid u daarmee te ondersteunen. Het is inderdaad mogelijk dat de wijkgemeenten zelfstandig hun opbrengsten en kosten in Twinfield boeken. Via het consolideren van de balans en winst & verlies worden de cijfers van de gehele gemeente door Twinfield samengevoegd.”

Beheer uitbesteden aan externe deskundige

In hoeverre is het zinvol om het beheer uit te besteden aan een externe deskundige?

Jeroen Borgman: “Dat is er natuurlijk van afhankelijk of de benodigde kennis al in de gemeente aanwezig is. Een goed opgezette en beheerde ICT-omgeving is tegenwoordig een kernfaciliteit, net als de verwarming en een lekvrij dak. De hulp van een deskundig iemand inroepen is zeer verstandig. Er zijn belangrijke en vaak zeer vertrouwelijke zaken opgeslagen in de digitale archiefkasten, belangrijk om hier zorgvuldig mee om te gaan.”

Ewald Stout: “Tja, deze vraag stelt u aan een externe deskundige? Ik merk dat de laatste tijd minder vrijwilligers beschikbaar zijn voor het kerkenwerk. En de vrijwilligers die graag wat willen doen, hebben vaak niet alle kennis in huis. Dan heeft het zin om een externe deskundige te vragen om de vrijwilliger instructie te geven over het gebruik van de ledenadministratie, het boekhoudprogramma en hoe een kerkelijk bureau gerund zou moeten worden. Kortom, het gemak van een externe deskundige is dat u zelf niet nogmaals het wiel hoeft uit te vinden en dat u meestal direct aan de slag kunt gaan met het uitvoeren van de werkzaamheden.”

Tips

Heb je tenslotte nog tips en zaken waarmee een kerk of college ieder geval rekening moet houden?

Jeroen Borgman: “Neem ICT serieus. Denk erover na, formuleer een beleid en voer dit uit. ICT is niet makkelijk, maar hoeft geen belasting voor uw organisatie te zijn. Goed ingezet is het een hulpmiddel. ICT kan heel goed

helpen bij de uitvoering van AVG beleid, het opzetten van een (digitaal) archief.”

“Een groot punt van zorg is vaak de wat hogere leeftijd van de vrijwilligers, die óók digitaal moeten gaan werken. Hou het simpel, maak het niet onnodig moeilijk en begeleid of train iedereen die begeleiding nodig heeft. Organiseer bij de introductie van een (nieuw) systeem trainingsavonden, dat geeft als bonus een extra gevoel van ‘samen’.”

Ewald Stout: “Denk na hoe de Actie Kerkbalans in de toekomst wordt gehouden. Is deze manier van geld inzamelen nog wel van deze tijd? Moeten we de gemeenteleden meer wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid voor de kerk? En de vraag stellen: Wie is eigenlijk de kerk...?”

“Om kosten te besparen wordt vaak bezuinigd op het kerkelijk bureau. Dat snap ik aan de ene kant, maar aan de andere kant moeten we ook zuinig zijn met de medewerkers. Zij zijn vaak de stabiele factor voor de kerkrentmeesters.”

“Omdat er regelmatig wisselingen zijn in college is ook belangrijk dat u notulen en documentaties digitaal vastlegt zodat de (nieuwe) kerkrentmeesters alles terug kunnen vinden. En omdat de kerkrentmeesters tijdelijk deze taken uitvoeren is het belangrijk dat de documenten centraal op het kerkelijk bureau worden beheerd.”

“Wat ik nog mee wil geven of duidelijk wil maken is: de administratie van een kerk is geen doorsnee administratie zoals van een bedrijf. In een kerk zijn vele lastige aspecten, sommige komen maar eens per jaar voor en sommige eens per maand. Om dit goed uit te kunnen voeren is kennis nodig. Deze kennis is wel via het internet terug te vinden, maar dan is het nog lastig om dit in de praktijk uit te voeren. Daarom is het ook goed om te weten dat er deskundigen zijn die u kunnen ondersteunen. En laten we de medewerkers op het kerkelijk bureau niet te veel onder druk zetten, omdat bijvoorbeeld de jaarrekening voor een bepaalde tijd klaar moet zijn. Uitstel vragen is ook een optie. En blijf met elkaar goed communiceren, want vergeet niet: we zijn allemaal mensen, kinderen van God.”

Ruimte

Informatie over onze kerk voor een breed publiek

Tekst Jos Aarnoudse

Is dit niet een staaltje 'eigen vlees keuren' als de directeur van de VKB een 'eigen' boekje gaat bespreken? In zekere zin is dat zo, maar het is zo'n informatief, lezenswaardig en mooi gemaakt boekje geworden, dat ik het graag bij u wil aanbevelen. We hebben het afgelopen jaar al onze print-uitgaven vernieuwd en dus ook het boekje 'Ruimte'. Ons team heeft er een mooi boekje van gemaakt.

Kerk als ruimte

Het is een boekje over de organisatie van onze kerk, plaatselijk, maar ook landelijk. De kerk is natuurlijk een geloofsbeweging, maar de kerk is ook een organisatie. Het boekje komt uit sinds 1961. Waarom het ooit 'Ruimte' is genoemd hebben we niet weten te achterhalen. Zelfs Rook Belder (het historisch geweten van de VKB) wist het niet. Nu vinden we het toch nog steeds een mooie titel. Jezus zei: "In het huis van mijn Vader zijn vele woningen, als het anders was, had ik het gezegd." De kerk is – als gebouw en als gemeente – een ruimte waarin we ons mogen bewegen en ons thuis mogen voelen. Ondertussen is de kerk een 'heilig bouwwerk' van 'levende stenen' op het fundament van Jezus Christus. Het gaat daarin om onszelf als leden en ambtsdragers van de kerk.

Cadeautje van kerkrentmeesters

Het idee achter het boekje was altijd: geef als kerkrentmeesters een cadeautje aan hen die belijdenis doen of gedoopt worden en aan hen die als ambtsdragers bevestigd worden, of aan hen die zelfstandig gaan wonen etcetera. Het idee was en is: laat zien dat de kerk ook inzet vraagt van mensen en (financiële) middelen, maar vertel dan ook op een aansprekende manier hoe onze kerk in elkaar zit.

Vlot, kort en bondig voor de breedte van de kerk

In de nieuwe uitgave is dat mijns inziens goed gelukt. Voortbouwend op de vorige editie is de tekst *up-to-date* gemaakt (er is nogal wat veranderd de laatste jaren in onze Protestantse Kerk), maar ook wat minder 'ambtelijk' geschreven. Wat is een 'kerkgenootschap' eigenlijk, en hoe zit de verhouding landelijke kerk en plaatselijke gemeente in elkaar? Wat is een classis, classispredikant, de synode en de dienstenorganisatie van de landelijke kerk? Hoe werkt een kerkenraad? Wat is de verhouding tussen dominees, ouderlingen, diakenen en kerkrentmeesters? Hoe komt de kerk eigenlijk aan geld, en wie zorgt er voor de gebouwen? Hoe gaat dat allemaal?

Vlot, kort en bondig wordt het uiteengezet, op zo'n manier dat het voor de breedte van onze kerk informatief is. Aan het eind vind je nog zes pagina's met de uitleg van toch wel wat eigen kerkelijk jargon. Ik zou zeggen: neem en lees, bestel en deel uit!

U kunt het boekje 'Ruimte' bestellen in onze webshop:
 ► www.kerkrentmeester.nl/webshop/boekje-ruimte

Het verschil maken

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Loesje, Davidsfonds 2012

Ooit kwam ik ergens als jong gastprediker. Ik was te gast bij een gezin, want het was voor 's morgens en voor 's middags. De gastheer wilde erg complimenteus zijn. Hij vertelde dat hij zo'n 104 preken per jaar hoorde (hij ging waarschijnlijk met Kerst, Goede Vrijdag en Hemelvaart niet naar de kerk), maar dat er per jaar altijd maar een paar (vier zei hij) bleven hangen. En uiteraard: dat hij vanmorgen waarschijnlijk zo'n preek had gehoord. Hoe zeer dominees ook proberen te doen alsof ze nederig zijn: je wilt zoiets als jong prediker maar al te graag horen. Het was ook best een goeie preek, maar ik vond het lichtelijk overdreven.

Toch dacht ik op de terugweg wel: laat ik eens bij anderen informeren of die ook zo'n positief-psychologisch compliment hadden gehad. Er waren wel wat theologische vriendjes die ook in dezelfde gemeente voorgingen en bij hetzelfde gezin aten. Ik weet niet of ik dat gedaan heb, maar tegelijk dacht ik: hij heeft wel een punt. Er zijn sommige preken die je een leven lang bij blijven. En ja, de meeste dus niet.

Toen ik in Arnhem woonde, kwam daar eens de toen al bejaarde professor Herman Ridderbos de kerkdienst leiden. Hij sprak over Johannes 4. Nooit vergeten. Was dat ambachtelijk nu zo'n prima preek? Mwah, maar kennelijk voor mij existentiëel wel.

Ds. Jaap Rebel

Ds. Jaap Rebel (later ook professor), die recent kwam te overlijden, was mijn voorganger in Sassenheim. Je mag van de beroepscode niets dan goeds over je collega's zeggen, dus ik begeef me op glad ijs, als ik vertel dat het opvallend was hoeveel passpiegels er in de consistoriekasten hingen, zodat je je hele toga goed van alle kanten kon bekijken. Keurige verschijning, maar ook prachtige preken. Eén ervan ben ik nooit vergeten. Die ging over Filippenzen 1:9 en 10: "En dit bid ik, dat uw liefde nog meer en meer overvloedig mag worden in kennis en alle fijngevoeligheid, zodat ge kunt toetsen welke dingen verschil uitmaken, opdat ge glashelder en zonder aanstoot zijt op de dag van Christus" (Naardense bijbel). Onderscheiden waar het op aankomt. Het gaat om de *diaferontes*, de dingen die het verschil maken, *the difference*. *Dare to be different*. Gij geheel anders.

Als er een tijd is dat het er voor kerk, dominees, ouderlingen, diakenen, kerkrentmeesters en gemeenteleden toe doet om in liefde, kennis en fijngevoeligheid te onderscheiden waar het op aankomt, is het onze tijd wel. Let een beetje op elkaar, ik reken op u, zei onze minister president. Dat geldt ook in en voor de kerk. Ik vind het opvallend dat we 'in crisistijd' gauw de grote lijnen uit het oog verliezen en opeens in 'klein bier' terecht kunnen komen: wordt mijn kaartje wel vergoed nu de voorstelling niet doorgaat, kan ik wel genoeg stofzuigerzakken inslaan om deze tijd door te komen. Dat soort dingen.

'Glashelder en zonder aanstoot zijn op de dag van Christus', dat kan alleen als we volop durven leven in het licht van Christus en dan in de nood van de tijd weten waar het op aan komt.

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren?
Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

De stelling:

Deze tijd leert ons – ook als kerkrentmeesters – opnieuw te beseffen wat er werkelijk toe doet.

Meerjarenraming in FRIS:

hulpmiddel bij pro-actief kerkbeheer

Tekst Gerrit Oosterwijk en Bert van Rijssen **Beeld** Gerrit Oosterwijk en Pixabay

De Protestantse Kerk introduceert in mei een nieuw instrument waarmee kerkrentmeesters en diakenen eenvoudig een meerjarenraming van baten en lasten kunnen opstellen. Iedere kerkrentmeester die een beeld wil krijgen van de financiële positie van zijn/haar gemeente op langere termijn, krijgt hiermee een mooie, flexibele tool in handen: onmisbaar voor pro-actief kerkbeheer en daarom van harte aanbevolen door de VKB. In dit interview met Gerrit Oosterwijk, Beleidsmedewerker Ondersteuning CCBB, leest u er alles over.

Wat is de aanleiding om een meerjarenraming op te nemen in FRIS?

“In eerste instantie is FRIS een programma waarmee gemeenten en diaconieën hun jaarrekening en begroting kunnen indienen bij het Classicale College voor de Behandeling van Beheerszaken (CCBB). In het hele proces van implementeren van FRIS kwam steeds meer de behoefte op om meer te doen met de cijfers die door de gemeenten zijn ingevoerd. Dat sluit aan bij de noodzaak van pro-actief beheer in de gemeenten en tijdig nadenken over het beleid voor de komende jaren. Daarom wordt het programma FRIS uitgebreid met een meerjarenraming.”

Is het moeilijk om een meerjarenraming te maken in FRIS?

“Nee, zeker niet. We hebben ervoor gekozen om voor de basis van de meerjarenraming gebruik te maken van de ingevoerde cijfers van de jaarrekening. Deze cijfers worden vervolgens doorberekend naar de komende 8 jaar. Om het voor gemeenten en diaconieën zo gemakkelijk mogelijk te maken worden de uitgaven op basis van jaarlijks vast te stellen indices doorerekend. Wanneer de meerjaren-

raming-module wordt geopend zie je dus gelijk al hoe de uitgaven zich de komende jaren zullen ontwikkelen. Bij de inkomsten moet de gemeente meer zelf doen. Met name bij de inkomsten levend geld zal de gemeente zelf moeten nadenken welke ontwikkelingen daar de komende jaren verwacht worden. Dat hangt af van de ontwikkeling van het aantal leden, de leeftijdsopbouw van de leden enzovoorts. Op deze wijze proberen we de gemeenten ook zoveel mogelijk te ontzorgen.”

Maar dan wordt er veel automatisch ingevuld?

“Dat klopt, maar de gemeenten hebben de mogelijkheid om aanpassingen te doen. Er kunnen aanpassingen gedaan worden in de bedragen waarmee de meerjarenraming gaat werken en er kan jaarlijks een aanpassing gedaan worden. Als voorbeeld: in de jaarrekening is een eenmalige uitgave opgenomen. Die moet niet meegenomen worden in de meerjarenraming. Dat kan dan aangepast worden. Ook wanneer bijvoorbeeld een kostenpost over 2 jaar met pensioen gaat kan het bedrag hiervoor in het derde jaar aangepast worden. Op deze manier is er voldoende flexibiliteit voor de gemeente om een goede meerjarenraming te maken.”

Je zei eerder dat het noodzaak is dat gemeenten verder vooruit kijken. Hoe belangrijk is dat?

“We zien helaas in veel gemeenten een terugloop van het aantal leden en daardoor ook een vermindering van de inkomsten levend geld. Aan de andere kant stijgen de kosten wel. Hierdoor ontstaat er in veel gemeenten een tekort op de exploitatie. Ik zie regelmatig meerjarenramingen van gemeenten, maar er zijn er maar weinig die voor de komende jaren een sluitende exploitatie hebben. Dan is het belangrijk om inzicht te hebben in de omvang van de tekorten in de komende jaren. Ook hier maar weer een voorbeeld: stel dat het tekort voor 2020 €10.000,- is.

Gerrit Oosterwijk

De meerjarenraming laat een oplopend tekort zien van €40.000,- in 2025. Bij elkaar opgeteld betekent dat een totaal tekort van circa €130.000,-. Het gaat dan over een groot bedrag. De vraag is of je wel voldoende middelen hebt om deze tekorten in de komende jaren op te vangen. De meerjarenraming in FRIS laat ook de ontwikkeling zien van de liquide middelen. Vanuit de praktijk weet ik dat dat vaak ogen opent en de noodzaak laat zien van het nemen van maatregelen. Ook hier gaat het weer om pro-actief beheer van de plaatselijke gemeente. Tijdig zaken signaleren zodat er tijdig maatregelen genomen kunnen worden.”

Oké, dan heb je een meerjarenraming. Maar wat is dan de volgende stap?

“Er zal niet alleen binnen het college van kerkrentmeesters nagedacht moeten worden, maar de meerjarenraming zal ook gedeeld moeten worden met de kerkenraad en ook daar besproken moeten worden. En uiteindelijk ook met de gemeenteleden. Het college van kerkrentmeesters is wel als eerste aan zet, maar de eindverantwoordelijkheid ligt bij de kerkenraad. Daarnaast is het ook belangrijk dat de gemeenteleden op de hoogte zijn van de financiële situatie. De meerjarenraming in FRIS voorziet in een duidelijke *output* die gebruikt kan worden in de kerkenraad en richting de gemeenteleden. Niet een enorme brij van cijfers, maar in de vorm van een aantal duidelijke grafieken.”

Je noemde het voorbeeld van een meerjarenraming met een oplopend tekort van €40.000,- in 2025. Dat betekent dus bezuinigen?

“Zeker niet in de eerste plaats. Wat mij betreft komen bezuinigingen pas aan de orde wanneer alle andere mogelijkheden geen resultaat opleveren. Het betekent als eerste de kerkenraad en de gemeente confronteren met de tekorten. Vanuit de praktijk ken ik diverse voorbeelden waar het confronteren met tekorten geleid heeft tot een forse verhoging van de inkomsten levend geld, soms wel tot 15%. Het is een

bekend iets dat gemeenteleden pas gaan nadenken over hun giftenbeleid wanneer dat echt nodig is. Bijvoorbeeld om toch die fulltime predikant in de gemeente te kunnen houden. Daarom kun je niet vroeg genoeg beginnen met de gemeenteleden te informeren en te confronteren met de financiële situatie. Pas als alle mogelijkheden van verhoging van de inkomsten onderzocht zijn, zal er gedacht moeten worden aan bezuinigingen.”

Stel dat er bezuinigd moet worden, kan er dan in FRIS met scenario's gerekend worden?

“Er kunnen vijf verschillende scenario's gemaakt worden. Dat geeft de kerkrentmeesters ruimte om meerdere mogelijkheden uit te werken en deze vervolgens voor te leggen aan de kerkenraad en in een later stadium aan de gemeenteleden. Er kan bijvoorbeeld in een bepaald jaar gerekend worden met een lager werktijdpercentage van de predikant, of met een kerkgebouw dat verkocht gaat worden.”

Dus elke gemeente moet eigenlijk een meerjarenraming gaan maken?

“Het wordt aan de gemeenten overgelaten of men al dan niet gebruik maakt van deze module in FRIS. Wel is het zo dat bij een aanvraag voor een solvabiliteitsverklaring er een meerjarenraming vereist is. Deze moet dan gemaakt zijn in FRIS. Ook gemeenten die een zwakke of slechte financiële positie hebben dienen een meerjarenraming te maken. Het gaat dan om de gemeenten die door het CCBB zijn ingedeeld in een hoge risicocategorie, waarbij sprake is van weinig tot geen financiële buffers. Daarnaast kan het CCBB altijd om een meerjarenraming vragen wanneer daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld bij voorgenomen grote investeringen.”

Ik hoor wel eens gemeenten zeggen dat een meerjarenraming toch nooit klopt, heeft het dan wel zin om daar tijd aan te besteden?

“Een meerjarenraming komt vaak niet uit zoals die opgesteld is. Daar gaat het wat mij betreft ook niet om. In het eerder genoemde voorbeeld van een tekort van €40.000,-

kan dat misschien wel €10.000,- hoger of lager zijn. Waar het wel om gaat is de trend die zichtbaar wordt. De trend in het voorbeeld is een oplopend tekort. Dat moet aanleiding zijn om actie te ondernemen.”

Zo'n meerjarenraming kan dus best een heftige confrontatie zijn?

“Zeker. Soms is dat ook nodig. Om een kerkenraad wakker te schudden, of om de gemeenteleden te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Maar soms ook om verdere stappen te kunnen nemen in een proces van bezuinigingen.”

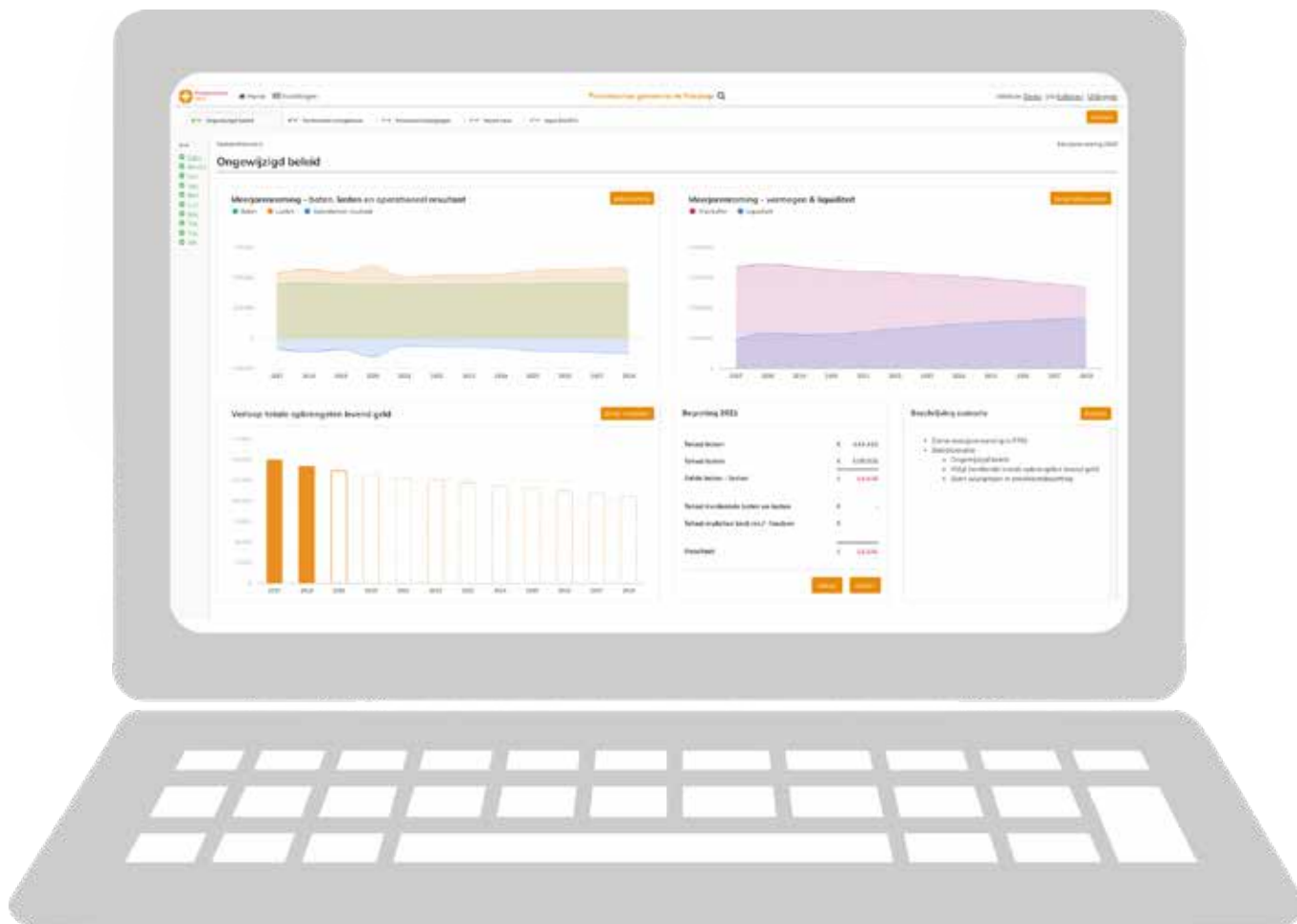
Wanneer kunnen gemeenten aan de slag met de meerjarenraming?

“Op dit moment is de planning dat de meerjarenraming medio mei beschikbaar komt in FRIS. Of de huidige maatschappelijke ontwikkelingen zullen leiden tot een latere introductiedatum is op dit moment nog niet te zeggen. Werken met de meerjarenraming zou kunnen met de cijfers van de jaarrekening 2019. Deze jaarrekening is dan de basis waarop de meerjarenraming gestart wordt. Het eerste jaar van de prognose wordt dan 2021. Goed om hierbij ook te noemen dat het dan mogelijk is om het eerste jaar

van de prognose (2021) ook tegelijk te gebruiken als begroting voor 2021. Die hoeft dan niet meer apart gemaakt te worden. Met één druk op de knop kan deze dan overgezet worden in de module voor de begroting.”

Hopelijk gaan kerkrentmeesters aan de slag met de meerjarenraming na het lezen van dit verhaal. Heb je nog een laatste opmerking?

“Het zou goed zijn als kerkrentmeesters de informatie uit dit artikel ook delen met de andere leden van de kerkenraad. En verder: cijfers zijn een wezenlijk onderdeel van het werk van de kerkrentmeesters. Maar geld en goed zijn geen doel op zichzelf. Het zijn zaken die nodig zijn om de opdracht die we als kerk en als gemeente hebben uit te kunnen voeren. Daarbij is een goed financieel beleid belangrijk voor dit moment maar ook voor de komende jaren. Ik hoop van harte dat de meerjarenraming daaraan mag bijdragen. Het is goed om aan het eind van dit gesprek de opdracht die we als kerk en gemeente hebben te benoemen. De kerkorde heeft deze opdracht als volgt verwoord: levend uit Gods genade in Jezus Christus vervult de kerk de opdracht van haar Heer om het Woord te horen en te verkondigen.”

Het nieuwe dashboard meerjarenraming in FRIS dat in mei wordt geïntroduceerd door de Protestantse Kerk.

E-herkenning in het digitale tijdperk

Tekst Jos Aarnoudse Beeld PR

Een best wel vaak bij ons op kantoor terugkomende ergernis bij kerkrentmeesters is het feit dat de digitale herkenbaarheid van kerkbestuurders tot nu toe zo matig is geregeld. Daar worden relatief veel vragen over gesteld. Je kunt het probleem wijten aan de onwetendheid van bankemployeees of ambtenaren ('ze snappen niet meer wat een kerk is'), maar daarmee zijn de problemen niet opgelost.

Het is niet raar dat in deze tijd er allerlei checks worden ingebouwd, omdat er digitaal heel veel afgehandeld moet worden. De tijd dat je met een geschreven verklaring en een identiteitsbewijs naar een loket kon om nog ergens een handtekening te zetten, ligt meer en meer achter ons.

Het begint met duidelijkheid over wie er bevoegde bestuurders zijn in een plaatselijke gemeente of bij een diaconie. In onze kerkorde is bepaald dat preses en scriba de plaatselijke gemeente in algemene zin vertegenwoordigen, en voorzitter en secretaris van een college van kerkrentmeesters in vermogensrechtelijke aangelegenheden (vergelijkbaar bij de diaconie die een eigen rechtspersoonlijkheid kent). Wat zou erop tegen zijn om als landelijke kerk hier zelf een *up-to-date* te raadplegen register voor in het leven te roepen, waar ook de aan gemeentes verbonden predikanten in staan vermeld. Dit zijn immers ook in de kerk functies die niet kunnen bestaan buiten publieke bekendheid.

Nu vraagt bijvoorbeeld een bedrijf, dat een e-herkenningsmiddel (tegen betaling) regelt, een keur aan kopieën en handtekeningen waaruit moet blijken dat degene die bevoegd wordt verklaard, dat ook is, en dat de rest van het bestuur het daarmee eens is. Volgend jaar wijzigt echter kerkenraad of college en begint het hele circus weer opnieuw.

De onduidelijkheid ligt niet alleen aan hen, maar ook aan ons als kerk, omdat wij zeggen: het geldende sta-

tut is de kerkorde waaruit blijkt wie tekenbevoegd zijn in een gemeente van de Protestantse Kerk, maar nee, we staan niet met onze lokale bestuurders in het handelsregister. Ja, er kan bij de landelijke kerk een bewijs van rechtspersoonlijkheid worden aangevraagd (overigens niet digitaal), maar nee, daar staan niet de actuele tekenbevoegde bestuurders op, en ja, wie dat zijn moet uit kerkenraads- en collegenotulen blijken. Hoe omslachtig kun je het houden?

Deze kwestie komt vaker voor dan je zou denken. En natuurlijk kunnen we ook op het VKB bureau geen ander antwoord geven op de vraag hoe het nu zit, dan hoe het zit. Tegelijk snappen we het onbegrip bij menig kerkrentmeester. Soms adviseren we om zelf een volledige inschrijving bij de Kamer van Koophandel te regelen en toch maar zelf een e-herkenningsmiddel aan te vragen (maar dan wel oppassen dat het niet weer bijt met de centraal toegekende administratieve nummers), zodat daarnaar verwezen kan worden in het digitale maatschappelijke verkeer. Ondertussen blijven we erop aandringen bij de landelijke kerkorganisatie om met voorrang dit punt (inschrijving KvK, SBI-code, e-herkenning voor alle noodzakelijke veiligheidsniveaus, faciliteren procedures rond LEI- en UBO-verklaringen) in rapport te brengen met de digitale werkelijkheid van de (onwetende?) buitenwereld. Eén troost, het gaat soms langzaam, maar de kerkelijke molens malen wel. Ontegenzeggelijk.

Wacht niet langer
Vraag nu aan

EHerkenning

Straks onmisbaar, nu verkrijgbaar

ICT PROJECTEN STELLEN VAAK TELEUR...

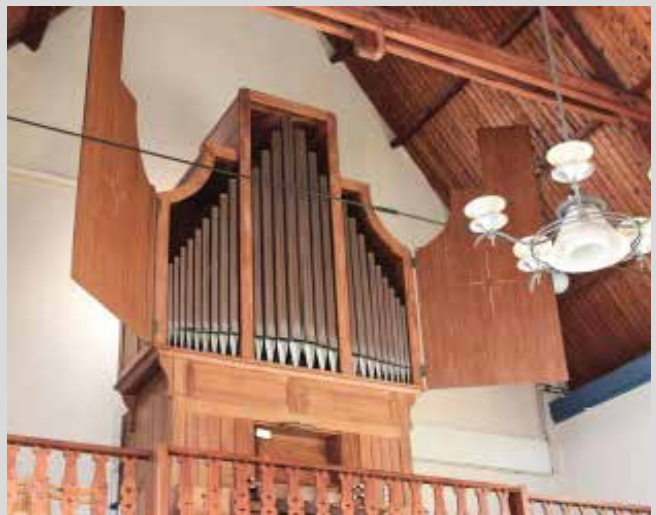
De orgelbank

DE ORGELBANK

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Afgelopen maand is het Verschuerenorgel (20 stemmen) uit 'De Hoeksteen' in Maasdijk verkocht. Het wordt overgeplaatst naar de parochie in Saint-Julien-lès-Metz in Frankrijk. Nieuw is ingeschreven een mechanisch orgel van D.A. Flentrop (1955) met 8 stemmen verdeeld over manueel en pedaal. Laatstgenoemd orgel is beschikbaar vanwege de aanschaf van een groter orgel. De vraagprijs bedraagt €10.000. Momenteel zijn er in totaal 6 orgels ingeschreven. Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website www.kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met het Bureau VKB.
Tel. (078) 639 36 66
E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

donatus

verzekert kerken en monumenten

► Donatus

Als het erop aankomt

Tekst & Beeld Donatus

Met het wijzigen van de bestemming van een kerk of monumentaal pand, verandert veelal ook de verzekeringstechnische status van het object. Dat is logisch. Maar wist u dat ditzelfde in de meeste gevallen al aan de hand is na een veel kleinere aanpassing? Als dé kerken- en monumentenverzekeraar van Nederland heeft Donatus het doel om religieus en monumentaal erfgoed in ons land te helpen beschermen en behouden voor huidige en komende generaties.

Het luiden van de kerkklokken hoog in de toren, de gewijde sfeer rondom het kerkplein in het centrum: het kerkgebouw is al eeuwenlang een markante plek in dorp of stad. In zon en regen, de kerk trotseert weer en wind. Mensen komen er samen om stil te zijn, te herdenken, te bidden of te vieren. Zonder deze kerk, zou de stad of het dorp zichzelf niet zijn.

Zo vanzelfsprekend als het klinkt, is het niet. Het kerkgebouw als Godshuis trekt lagere bezoekersaantallen dan voorheen en het einde van deze decennia geleden ingezette daling is vooralsnog niet in zicht. Hierdoor staat het voortbestaan van kerken en ander religieus erfgoed onder druk. Van de bijna 7000 kerkelijke gebouwen zal een aanzienlijk deel moeten sluiten, dan wel op zoek moeten naar een andere invulling van het gebruik. Kerkgebouwen worden steeds vaker ingezet voor andere doeleinden. Als sfeervolle vestiging van bijvoorbeeld een horecagelegenheid, museum of bibliotheek. Helaas is dit niet altijd mogelijk. In het uiterste geval moet zelfs besloten worden om tot sloop over te gaan.

In dit kader is vorig jaar het concept 'kerkenvisies' ontwikkeld, waarin de overheid het voortouw heeft genomen. Samen met kerkelijke organisaties en de samenleving zoekt zij sinds eind 2018 naar mogelijkheden om deze unieke, onvervangbare gebouwen voor komende generaties te behouden. Hiertoe ondersteunt de minister van OCW in de periode 2018 tot en met 2021 de ontwikkeling van integrale kerkenvisies op gemeentelijk niveau met €13,5 miljoen. De toegekende subsidie is afhankelijk van het aantal kerken per burgerlijke gemeente. Gebleken is dat een cruciale rol in het falen of slagen van het opstellen van een kerkenvisie bij de kerkgenootschappen ligt.

Bijgevolg staan kerkbesturen in de huidige, onzekere tijden voor grote beslissingen, over zaken die op allerlei betrokken partijen de nodige impact hebben. Veranderingen die niet alleen de toekomst van de kerk en de kerkgemeenschap beïnvloeden, maar ook de dorps- of stadskern waarin het kerkgebouw zich bevindt. Los daarvan vereist het daadwerkelijk inventariseren van mogelijkheden, plannen en tot stand brengen van veranderingen altijd

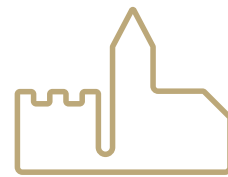
Donatus verzekert kerken, religieus erfgoed, monumentale gebouwen en de mensen die er wonen en werken. Met bijna 170 jaar opgebouwde bouwkundige en verzekeringstechnische kennis helpt Donatus religieus en monumentaal erfgoed te verzekeren van een toekomst waar ook volgende generaties van kunnen genieten. Donatus is een onderlinge verzekeraar zonder winstoogmerk.

specifieke inzet van kennis en expertise. Of het nu gaat over het uit de eredienst halen van de kerk, leegstand, sluiting, herbestemming, multifunctioneel gebruik of sloop. Vaak wordt bij het doorvoeren van veranderingen voorbijgegaan aan wat in alle fases heel belangrijk is: namelijk overleg met betrokken partners.

Zowel bij veelomvattende als minder ingrijpende scenario's, zijn meerdere partijen betrokken. Naast een burgerlijke gemeente die natuurlijk op de hoogte moet zijn van de beoogde fysieke aanpassingen, bijvoorbeeld in verband met de vergunning verstrekkingen, is het ook zaak om vooraf contact te leggen met de verzekeraar van het desbetreffende pand. Immers, mutaties hebben invloed op de dekkingen en de gevolgen die daaruit kunnen voortvloeien, bijvoorbeeld bij calamiteiten zoals brand of wateroverlast. Als het erop aankomt, is je verzekering dan actueel en in orde? De brand in de Notre Dame en alle extreem desastreuze gevolgen, staan bij iedereen in het geheugen gegrift. Zelfs als het om kleine fysieke aanpassingen in het kerkgebouw gaat, is het belangrijk om deze aan de verzekeraar te melden. Het is van cruciaal belang voor het advies dat het kerkbestuur krijgt, maar ook voor eventuele gevolgen met betrekking tot de schade dekking. Brand, inbraak, waterschade, blikseminslag of vandalisme. Hoewel niemand er graag mee te maken krijgt, kan een actuele, correcte verzekeringsdekking schade en al dan niet materieel leed helpen beperken. Donatus helpt.

► www.donatus.nl

Hoe verzeker je
de gewelven van
de eredienst?

donatus

verzekert kerken en monumenten

Onze website is vernieuwd! www.donatus.nl

► Stichting Kerkelijk Geldbeheer

Wat doet SKG met het geld van de kerkrentmeesters?
En 4 andere vragen mét antwoorden

Tekst SKG Beeld Rogier Bos

Net als de VKB viert Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) dit jaar ook een bijzonder jubileum: het 50-jarig bestaan. Dat is een extra reden om vijf vragen over SKG te stellen.

Waar komt SKG vandaan?

De voorloper van SKG is het 'Grootboek' van de Hervormde Kerk, dat is ontstaan in de wederopbouwperiode na de Tweede Wereldoorlog. Hier konden kerkelijke gemeenten sparen en lenen via een administratie van de landelijke Hervormde Kerk. Na de watersnoodramp van 1953 wer-

den ook veel kerkelijke gemeenten in Zeeland en Zuid-Holland geholpen.

In december 1970 is voor de steeds groeiende activiteiten van het 'Grootboek' een aparte stichting opgericht: Stichting Kerkelijk Grootboek. In 1996 werd de naam 'Grootboek'

veranderd in 'Geldbeheer', omdat de dienstverlening inmiddels breder was geworden dan alleen sparen en lenen.

Wat betekent SKG voor kerkelijke gemeenten?

SKG is hét adres voor financiële dienstverlening aan kerken en aanverwante instellingen binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Voor spaar- en betaalproducten en de webwinkel SKG Collect (met app) geldt dit alleen binnen de PKN. Voor het financieren verstrekt SKG hypothecaire leningen en kredieten aan alle kerken van protestants-christelijke aard; dit is de volle breedte van de kerkelijke kaart in Nederland.

Wat doet SKG met het geld van de kerkrentmeesters?

SKG beheert alleen (spaar)geld van PKN-gemeenten, zowel van kerkrentmeesters als diaconieën. Met dit geld worden op zorgvuldige wijze leningen aan kerkelijke gemeenten verstrekt. Het overige (spaar)geld wordt door SKG alleen geplaatst op spaarrekeningen en deposito's bij de grote Nederlandse banken. Dit zijn de banken, waarvan de Minister van Financiën heeft verklaard dat de overheid nooit zal toestaan dat deze zullen omvallen. SKG belegt met de toevertrouwde kerkelijke gelden uit voorzichtigheid niet in aandelen, obligaties of andere beleggingsvormen.

Hoe kan het betalingsverkeer bij SKG tegen zulke lage kosten zijn?

SKG biedt aan PKN-gemeenten een goed verzorgd betalingsverkeer tegen een lage prijs met een hoog service-

niveau. De kosten van een SKG rekening-courant zijn nu €30,00 per jaar, inclusief de internetmodule SKG-Online. Voor het reguliere (Europese) betalingsverkeer worden geen kosten in rekening gebracht.

In 2019 betaalde SKG €491.000,- aan derden om het betalingsverkeer voor de kerkelijke gemeenten te kunnen verzorgen. Dit bedrag is niet bij de gemeenten in rekening gebracht! De totale uitgaven konden worden betaald uit het door SKG behaalde renteresultaat. Op die manier geeft SKG gestalte aan het motto "Geld van de kerk, voor de kerk."

Kan onze gemeente ook geld lenen bij SKG?

De accountmanagers van SKG zijn dagelijks bezig met het financieren van kerkelijke gemeenten door heel Nederland. Dat kan gaan over kerk- en verenigingsgebouwen, pastorieën en overbruggingsfinancieringen, maar ook over de financiering van ouderenhuisvesting.

Stichting Kerkelijk Geldbeheer heeft landelijk gezien scherpe rentepercentages voor leningen aan kerkelijke gemeenten. Door de jarenlange bancaire en kerkelijke ervaring én de kennis van actuele zaken, kan SKG u met maatwerk een financiering bieden onder gunstige condities.

► www.skggouda.nl

Helma van der Weerd

WIE

Helma van der Weerd (50 jaar) is getrouwd en moeder van 3 kinderen (21, 18 en 16 jaar). "Daarnaast pas ik als gastouder op 6 kinderen (niet allemaal tegelijk) wat een leuke dynamiek geeft tussen pubers en peuters."

"Ik ben kerkrentmeester in de wijk Vredeskerk-Hoeksteen in de Hervormde gemeente van Wezep-Hattemberbroek. Samen met de Dorpskerk in Wezep vormen wij één Hervormde gemeente. De 2 wijkgemeentes hebben elk hun eigen CvK wijkraad en regelen daar hun wijkgebonden activiteiten. Zaken zoals de kerkbode en de algemene begroting worden besproken in het algemene CvK waar elke wijk zijn afvaardiging heeft. Ook daar mag ik mijn steentje bijdragen."

COLLEGE

"Ik ben in juni 2016 begonnen als kerkrentmeester. Als wijkgemeente waren we net begonnen met de eerste vrouwen in het ambt en ik was de eerste vrouwelijke kerkrentmeester binnen onze gemeente. Gelukkig ben ik niet meer de enige en zelfs onze mannelijke collegae vinden dat de sfeer positief is veranderd. Mijn man en ik waren al erg actief in de kerk en verzorgden op dat moment veelal de beameractiviteiten en extra geluidszaken tijdens de erediensten. Bijna een logisch gevolg dat je dan een beroep krijgt van de kerkenraad. Nog steeds zijn we betrokken bij de techniek, maar nu ook met een ambtelijke pet op."

UITDAGINGEN

"Onze gemeente is er één waar (bijna) alles met vrijwilligers wordt gedaan. Dat is iets om heel dankbaar voor te

zijn, maar het geeft ook zo zijn uitdagingen. Het kan soms heel lastig zijn om altijd weer voldoende vrijwilligers te vinden. Dan merk je ook dat de jongere generatie (30-40) heel druk is qua privé-leven. Trots ben ik dan ook op al die vrijwilligers die helpen op zoveel plekken in onze gemeente."

SAMENWERKING

"Op het gebied van Kerkbeheer werken we nauw samen met onze andere wijkgemeente van de Dorpskerk. Met andere buurgemeenten (ook binnen ons dorp) wordt nog niet samengewerkt. Wel merken we dat we elkaar wel meer beginnen te informeren over hoe we verschillende zaken binnen het college van kerkrentmeesters aanpakken. We leren van elkaars manier van werken."

TROTS

"Ik ben trots op die vele vrijwilligers die zich volop inzetten voor de gemeente. Terwijl ik dit schrijf zitten we midden in de coronacrisis. Dankbaar ben ik dan ook dat er vrijwilligers zijn die in 2 dagen tijd een *livestream* voor elkaar kregen om onze gemeenteleden op zondag toch te bereiken. Mooi was het om te horen dat gemeenteleden dit echt waardeerden."

TIP

"En een tip: je hoeft het niet alleen te doen. Blijf vragen om hulp bij mede-kerkrentmeesters, andere kerkradsleden, maar vooral bij je gemeenteleden. Mensen zijn vaak wel bereid om te helpen, maar weten niet dat er hulp nodig is. En bovenal is er hulp van die Ene die ons allemaal van Kracht voorziet."

Als redactie maken we in 2020 een serie over kerkbeheer bij buitenlandse kerken. Alle redactieleden hebben één of meerdere landen onder hun hoede genomen. Het worden journalistieke producties, geen wetenschappelijke studies. Vanuit een format met veertien vragen gaan we op onderzoek uit. Soms hebben we familie in zo'n land, of vrienden, soms komen we er vaak of hebben we andere connecties. Daarnaast is er via openbare kanalen en mensen in Nederland vaak veel meer te weten te komen dan je in eerste instantie denkt. In deze editie het derde deel in de serie: Engeland.

Engeland, bakermat van West-Europees Christendom

Tekst Bert van Rijssen **Beeld** Unsplash en Pixabay

Dit keer in deze rubriek geen interview; de fysieke afstand speelt een rol en een schriftelijk verzoek voor een interview is (voorsnog) niet gehonoreerd, mogelijk vanwege de bijzondere omstandigheden waarin we verkeren. Wel is er op Internet een overvloed aan informatie te vinden: veel teveel om in zes pagina's te kunnen samenvatten, en recht te kunnen doen aan de prachtige, rijke christelijke traditie van onze 'overburen'. Maar een paar highlights kunnen we wel beschrijven. We concentreren ons in dit nummer van Kerkbeheer op Engeland, in een volgend nummer wordt Schotland behandeld.

Religie in Engeland

De religieuze kaart van Engeland¹ weerspiegelt het koloniale verleden van het land. Weliswaar is de christelijke stroming het grootst (60% in 2011 volgens een onderzoek van IPSOS Mori), maar er is een belangrijke islamitische minderheid (5%, met een heel andere achtergrond dan de moslims in Nederland, zie kaderstuk) en ook andere, vooral uit India en omgeving afkomstige religies (Hindoës, Sikhs en Boeddhisten) zijn goed vertegenwoordigd (samen bijna 3%). Ongeveer een half procent beschouwt zich joods (de joodse bevolking bereikte in de vijftiger jaren zijn grootste omvang met circa 400.000, maar neemt sindsdien af).

Binnen de christelijk traditie is de *Church of England* de grootste, met 25 miljoen gedoopte leden (ten opzichte van de 41 miljoen christenen totaal). De volgende hoofdstukken van deze rubriek concentreren zich op de *Church of England*.

Een andere belangrijke kerk is de Rooms-Katholieke kerk met circa 5 miljoen leden. De katholieken, ooit als stroming verboden, zijn, eerst door immigratie van Ieren gedurende de Grote Hongersnood, en recentelijk door de komst van Polen en Litouwers, in aantal toegenomen.

Geen andere christelijke denominatie in Engeland telt meer dan een miljoen leden. Er zijn in Engeland wel verschillende stromingen ontstaan die wereldwijd substantiele aanhang hebben verkregen, zoals de presbyterianen, methodisten en quakers, maar ook het Leger des Heils.

Het betreffende onderzoek geeft aan dat ruim 30% aangeeft niet religieus te zijn of geen religie opgeeft. Maar de secularisatie in Engeland lijkt sneller te gaan dan hieruit blijkt; de *British Social Attitudes survey* (2017, heeft betrekking op heel Groot-Brittannië) geeft aan dat al 52% (in 2001 41%) zichzelf als niet-religieus beschouwt.

Church of England: Ontstaan en geschiedenis

We bevinden ons in het begin van de 6e eeuw na Christus. Heel het West-Romeinse rijk is onder de voet gelopen door barbaarse stammen die daar hun heidense (of Ariaanse) geloof gevestigd hebben, en het Rooms-katholieke gezag is verdwenen. Heel het Rooms-katholieke gezag? Nee, in de verste uithoek van het Romeinse rijk, in de provincie Britannia, houdt een groep trouwe gelovigen moedig stand tegen de barbaarse invasie.

We kunnen stellen dat Engeland de bakermat is van het christelijke geloof zoals dat in de vroege middeleeuwen over heel (West-)Europa is verspreid. Het is wat kort ▶

Interieur van de Cantherbury Cathedral

De Anglicaanse Cathedral Church of the Holy and Undivided Trinity in Bristol

door de bocht om de Engelse Christelijke traditie gelijk te schakelen aan de Roomse leer (er zijn veel leerstellige en dogmatische conflicten met Rome geweest³), maar zowel Patrick (heeft Ierland gekerstend), Willibrord (eerste bisschop van de Friezen) als Bonifatius (apostel van de Duitsers) waren afkomstig uit het huidige Engeland, waar, sinds de kerstening in de 4e eeuw, het Christendom altijd in enige vorm heeft standgehouden.

Mogelijk leidde de relatief geïsoleerde ligging van Groot-Brittannië gedurende de middeleeuwen tot meer (accent-)verschillen met de leer van Rome en uiteindelijk tot een formele afscheiding van de Rooms-katholieke Kerk in 1534. Aanleiding was de weigering van de paus om het huwelijk van koning Hendrik VIII nietig te verklaren

en zo de weg vrij te maken voor een huwelijk met diens nieuwe geliefde Anna Boleyn.

Overigens was de belangrijkste verandering dat niet de paus, maar de koning hoofd van de kerk werd; qua leerstellingen, sacramenten en rites werd in eerste instantie weinig afgeweken van de Rooms-Katholieke leer. De koning als hoofd van de kerk: dat is sindsdien altijd zo gebleven, hoewel er verschillende koningen zich weer tot het katholicisme hebben bekeerd. Maria I Tudor, 'bloody Mary', heeft serieuze pogingen tot restauratie van de Rooms-Katholieke Kerk in Engeland gedaan (onder andere liet zij de aartsbisschop van Canterbury ter dood brengen), maar onder haar opvolger Elizabeth I werd de Anglicaanse theologie definitief gevestigd in de *Church of England*. De kerk noemt zich 'katholiek en hervormd'. De hiërarchische ordening is typisch katholiek, de vrijheid in geloofspunten, de eredienst en de rechtvaardigingsleer zijn eerder op de Reformatie gebaseerd. Het verplichte celibaat kent de Anglicaanse Kerk van 1534 af aan niet. En sinds kort (eind 20ste eeuw) zijn ook vrouwen tot het ambt toegelaten, er is 'zelfs' al een aantal vrouwelijke bisschoppen.

In het kielzog van het expanderende Britse rijk is de Anglicaanse kerk ook in veel andere delen van de *Commonwealth* gevestigd. De stroming is ook vertegenwoordigd in het continentale Europa; in Nederland zijn er twaalf Anglicaanse kerken waar wekelijks 2000 à 3000 mensen bijeenkomen. In de VS is er de Episcopale Kerk; na de onafhankelijkheid van de VS moest deze kerk zich formeel van de Anglicaanse kerk afscheiden omdat de clerici van deze kerk verplicht waren (en zijn) om trouw te zweren aan de Britse monarch.

Organisatie, structuur van de Church of England

De Anglicaanse kerk kent een groot aantal bestuurslagen: Het laagste niveau is de parochie. Normaal is er in een parochie één kerkgebouw en één priester, maar ook in Engeland zie je steeds meer samenwerkingsvormen tussen parochies. De priester kan verschillende titels/aanspreekvormen hebben op grond van historische of wettelijke redenen: *vicar*, *rector*, *priest-in-charge*, *team vicar* of *team rector*. Er is een

Islam in Engeland

De islam is in de Engelse samenleving meer geworteld dan in Nederland. Dat hangt samen met de historie en de structuur van het *British Empire*. Rond 1911 had het een moslim bevolking van 94 miljoen mensen, meer dan de 58 miljoen christenen in het rijk. Rond 1920 bevatte het rijk ruwweg de helft van alle moslims ter wereld. Meer dan 400.000 moslimsoldaten vochten voor Groot-Brittannië in de eerste wereldoorlog, en meer dan een half miljoen in de tweede. Lloyd George, Brits premier van 1916 tot 1922, stelde het als volgt: "We zijn de grootste Mohammedaanse macht ter wereld, en een kwart van onze bevolking is Mohammedaans. En nergens waren mensen meer loyaal aan de troon, of gaven meer effectieve en loyale steun aan het Rijk in zijn uur van beproeving."

Hoewel het Koninkrijk der Nederlanden in het interbellum verhoudingsgewijs veel meer moslims telde dan het Britse imperium (misschien wel 90% van de bevolking) is er nooit een substantiële migratie van Indië naar Nederland op gang gekomen. In Engeland wel: vóór de tweede wereldoorlog al in geringe mate, maar met name in de 40er en 50er jaren van de 20ste eeuw (ook na de onafhankelijkheid van India en Pakistan) was er sprake van een soort '*brain drain*' van vaak hoog opgeleide mensen vanuit die landen. Ze waren al bekend met de Engelse cultuur en spraken de taal, en zijn ook al zo'n 20 jaar langer in hun huidige vaderland dan 'onze' Nederlanders met een migratie-achtergrond die vooral uit de mediterrane landen afkomstig zijn.

verzamelnaam voor de eerste, tweede en vierde titel: *incumbent* (letterlijk: zittende of gevestigde). De priester wordt bijgestaan door een *parochial church council*, een soort kerkenraad die overigens vooral kerkrentmeesterlijke taken heeft. Ik heb geen equivalenten voor ouderlingen en diakenen aangetroffen in de beschikbare literatuur. Wel zijn er '*lay readers*' (leken lectoren), enigszins vergelijkbaar met de diakenen in de Rooms-Katholieke Kerk. Zij ontvangen een uitgebreide training, worden gewijd en mogen veel handelingen in de eredienst vervullen. De priester wordt soms bijgestaan door een '*associated minister*' of een '*assistant curate*' (kapelaan?).

In Engeland worden veel nieuwe initiatieven ontplooid, kerkstichtingen en 'nieuwe uitingen van kerkzijn', die geen parochiale structuur kennen.

Boven de parochies is een veelheid van bestuursstructuren: dekenaten, aartsdekenaten, en diocesen (zeg maar bisdommen). Deze laatste worden geleid door een bisschop, die kan worden ondersteund door één of meerdere '*suffragan bishops*' (hulpbisschoppen). De bisdommen zijn weer samengebracht in een tweetal '*provinces*' (Canterbury en York), kerkprovincies die worden geleid door een aartsbisschop. De aartsbisschop van Canterbury is de *primus inter pares*. In totaal zijn er 42 diocesane bisschoppen en aartsbisschoppen. 26 van dezen hebben zitting in het Hogerhuis (zij heten *Lord Spiritual*), waarmee de kerk dus een stevige positie in het landsbestuur bekleedt. De twee aartsbisschoppen, almede de bisschoppen van Londen, Durham en Winchester hebben ambtshalve een zetel in het Hogerhuis, de andere 21 nemen zitting in volgorde van de anciënniteit van hun wijding (tsja).

Dan zijn er nog de primaatschappen in de wereldwijde Anglicaanse gemeenschap: circa 42, waarvan één in Engeland, overigens met twee primaten. En dan is er nog de koning als hoofd van de kerk, die overigens door de zes Episcopale primaten niet erkend wordt.

De *Church of England* kent een generale synode, die bestaat uit bisschoppen, priesters en leken. De 'dienstenorganisatie' bestaat uit een zevental *National Church Institutions*, zelfstandige juridische entiteiten met de volgende taken:

- De aartsbisschoppelijke raad: Leiderschap, strategie en bestuurlijke verantwoordelijkheid
- *Lambeth Palace*: Kantoor en paleis van de aartsbisschop van Canterbury
- *Bishopthorpe Palace*: Kantoor en paleis van de aartsbisschop van York
- *The Church Commissioners*: zij beheren het nationale investeringsfonds van de kerk en verstrekken de gelden nodig voor het werk van de kerk.
- De raad voor de pensioenen van de *Church of England*: Zij beheren alle pensioenen van mensen die de kerk hebben gediend of ervoor hebben gewerkt.
- Nationaal genootschap voor de bevordering van religieuze educatie: vergelijkbaar met de Academie Protestantse Kerk?
- Centrale diensten van de *Church of England*: HRM, financiën en middelen, ICT, juridische dienst, communicatie en archief.

De werknemers van de centrale diensten (vermoedelijk genoemd onder de vier onderste bullets) zijn gevestigd in een soort landelijk dienstencentrum, het *Church House* (ook weer een afzonderlijke rechtspersoon, een '*charity*', vergelijkbaar met ANBI, met als doel de kosten veel lager te laten zijn dan als een gebouw zou worden gehuurd), gevestigd aan de *Great Smith Street*. Daar komt ook de generale synode 2 keer per jaar bij elkaar.

Er is in de *Church of England* niet zoets als een Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer, maar de nationale kerkinstituten ondersteunen de parochiale kerkenraden voor zover uit de websites kan worden opgemaakt op voortreffelijke wijze.

Parochial Church Councils

De PCC is een relatief jong fenomeen, pas in 1919 ontwikkeld en momenteel vastgelegd in de Engelse Kerkorde, de '*Church Representation Rules*'. Hij bestaat onder andere uit geestelijken van de parochie, leken-lectoren en

Austin Friars: de Nederlandse kerk in Londen

Midden in de *City of London*, een beetje verscholen tussen de veel hogere gebouwen eromheen, ligt de Nederlandse Kerk in Londen. De kerk kent een lange traditie: al in 1550 kregen Nederlandse protestanten, gevlucht voor de inquisitie in Nederland, de beschikking over het (leegstaande?) schip van de kloosterkapel van de broeders Augustijnen. Ze claimen de oudste Nederlandstalige protestantse kerk te zijn (dat lijkt niet helemaal te kloppen; de Lutherse kerk in Woerden stamt uit 1546?). Al sinds de stichting vinden Nederlandstalige diensten plaats (hoewel momenteel alleen online te zien) voor leden van de Nederlandse gemeenschap in Engeland. Deze gemeenschap vormde in tweede helft van de 16e eeuw de grootste minderheid in Londen (circa 5% van de bevolking) en is vooral sterk gegroeid na de verovering van Groot-Brittannië door stadhouder Willem III; aan het eind van de 17e eeuw kwamen veel bankiers, handelaren, architecten, kunstenaars, hovelingen en edelen naar Londen. Ook Wilhelmina kerkte in de oorlogsjaren in deze kerk totdat het middeleeuwse gebouw op 16 oktober 1940 door bombardementen verwoest werd. In 1950 werd de huidige kerk gebouwd.

andere leken-werkers binnen de parochie, en de zogenaamde *churchwardens*, misschien niet helemaal vergelijkbaar met kerkrentmeesters maar meer met de oude 'notabelen' in de NHK? De PPC is verantwoordelijk voor de financiële zaken, beheer van de activa zoals kerken en verenigingsgebouwen (daarvoor wordt de term *church fabric* gehanteerd, vergelijkbaar met de Belgische Kerkfabriek), en de bevordering van de missie van de kerk. Een echt Britse bijzonderheid is het fenomeen van de '*chancel repair liability*': als je grond bezit die ooit van de parochie was kan het maar zo zijn dat je mee moet betalen aan onderhoudswerkzaamheden, daarop word je dan door de PCC aangesproken.

De *churchwardens* zijn vrijwilligers die rechtens verantwoordelijk zijn voor alle bezittingen en roerende goederen van de parochie. Zij vertegenwoordigen de leken van de parochie en werken samen met de *incumbent*. Van hen wordt verwacht dat zij de parochieleden leiden door het geven van het goede voorbeeld, en het stimuleren van eendracht en harmonie, vooral tijdens de eredienst (de laatste taak kunnen ze eventueel delegeren aan '*sidesmen*'). Ze hebben zelfs beperkte politiebevoegdheden zoals het verrichten van arrestaties en het opleggen van boetes... De PCC benoemt onder andere de secretaris en penningmeester van de parochie, evenals de *sidesmen*. Er is ook een moderamen (*standing committee*). De lekenleden van de PCC worden verkozen tijdens de jaarlijkse '*Meeting of Parishoners*' (een soort gemeente-avond). Niet alle parochieleden hebben stemrecht; de PCC houdt een lijst van stemgerechtigden bij (de *church electoral*

roll, die kan ook niet-parochieleden bevatten). De PCC is ook verantwoordelijk voor het bijhouden van registers van doop, huwelijk en overlijden.

Geldwerving en financiën

De parochies van de *Church of England* vullen jaarlijks twee belangrijke statistieken in: het *StatisticsForMission* formulier (in Word) met gegevens over onder andere kerkbezoek, waarop we in deze rubriek nu niet verder ingaan, en het *FinanceForm* (in Excel) dat enigszins lijkt op de Excel files waarmee in Nederland Protestantse gemeenten vroeger hun jaarrekeningen bij de RCBB's indienden. Op de site van de *Church of England* vinden we de financiën van alle parochies, gegroepeerd per bisdom. In de tabel onderaan deze pagina vindt u de samenvatting.

We zien een paar interessante zaken. Ten eerste, dat in 2018 de parochies een positief resultaat hadden (dat is niet altijd zo, in 2009 - 2011 werd verlies geleden maar de laatste jaren is er een positief saldo van ongeveer 50 miljoen GBP per jaar). Verder bestaat 32% van de uitgaven aan afdrachten aan het bisdom. Daaruit worden de bovenplaatselijke kosten gedekt, maar ook traktementen en pensioenkosten van alle geestelijken, zeg maar kosten pastoraat. Een verschil met Nederland is dat (vermoedelijk) geen belastingaftrek voor giften geldt, maar de Engelse ANBI's krijgen over geregistreerde giften 25% extra uit belastingen (dat systeem heet *Gift Aid*). Verder zien we dat 5% van de inkomsten via legaten binnenkomt, in Nederland is dat maar 0,5%!

Inkomsten en uitgaven van de gezamenlijke parochies van de Church of England (in mln GBP) 2018				
Post	mln GBP	%	Toelichting	
INKOMSTEN	Total giving	508,2	47%	Alle giften inclusief collectes, etcetera
	Tax recovered	94,4	9%	Op basis van Gift Aid programma
	Legacies	59,3	5%	Nieuwe legaten geboekt in 2018
	Grants	108,1	10%	Fondsen, stichtingen en subsidies
	Fundraising income	62,7	6%	Sponsoring, fancyfairs, etcetera
	Trading income	117,0	11%	Verhuur, catering, etcetera
	Investment income	47,9	4%	Rendement op vermogen, pacht, etcetera
	Statutory fees retained by PCC	40,4	4%	Begravenissen, huwelijken, etcetera
	Other income	53,6	5%	Boekwinsten, uitkering verzekeringen, etcetera
	Total income	1091,4	100%	Totaal
UITGAVEN	Parish share	340,4	32%	Afdracht aan het bisdom
	Charitable donations	48,3	5%	Doorgeefcollectes?
	Outreach costs	25,4	2%	Binnenlands diaconaat?
	Church running costs	191,0	18%	Verzekering, onderhoud, energie
	Fundraising costs	12,6	1%	Kosten fondsenwerving
	Trading costs	50,5	5%	Kosten verbonden aan huur, etcetera
	Salaries and staff costs	153,0	15%	Salarissen, huisvesting, etcetera (exclusief kosten pastoraat)
	Buildings and work costs	197,5	19%	Groot onderhoud, nieuwbouw
	Other costs	31,1	3%	Bankkosten, etcetera
	Total expenditure	1049,7	100%	Totaal uitgaven

**Return of Parish Finance
January to December 2019**

Parish Name: _____

If the form is NOT completed for the entire parish, please list below the churches included:

Parish Code (6 digits): _____
Deanery: _____
Diocese: _____

30 Are your accounts Receipts and Payments [] OR Accruals []? (indicate ONE)

RECEIPTS/INCOME			PAYMENTS/EXPENDITURE		
	UNRESTRICTED (nearest £)	RESTRICTED (nearest £)		UNRESTRICTED (nearest £)	RESTRICTED (nearest £)
Voluntary giving			Costs of generating funds		
1 Tax efficient planned giving			17 Costs of fundraising activities		
2 Other planned giving			Church activities		
3 Collections at services			18 Mission giving and donations		
4 All other giving and voluntary receipts, including special appeals (recurring and one-off)			19 Diocesan parish share contribution		
6 Gift Aid recovered			20 Salaries, wages and honoraria		
7 Legacies received (capital value)			21 Clergy and staff expenses		
8 Grants (include recurring and one-off)			Church expenses		
Total voluntary giving	£	£	22 Mission and evangelism costs		
Activities for generating funds			23 Church running expenses (including governance)		
9 Fundraising activities (gross proceeds)			24 Church utility bills		
Income from investments			25 Costs of trading		
10 Dividends, interest, income from property etc.			Major capital expenditure		
Church activities			27 Major repairs to the church building		
11 Fees retained by PCC (weddings, funerals etc.)			28 Major repairs to church hall/other PCC property including redecoration		
12 Trading activities (gross proceeds), NOT fundraising			29 New building work to the church, church hall, clergy housing or other PCC property.		
Other incoming resources			Other expenditure		
13 Other receipts/income not already listed			99 Other payments/expenditure not already listed		
Totals (from Financial Statements)			Totals (from Financial Statements)		
	Unrestricted	Restricted		Unrestricted	Restricted
A RECEIPTS/INCOME	£	£	C PAYMENTS/EXPENDITURE	£	£
B COMBINED TOTAL	£	£	D COMBINED TOTAL	£	£
PLANNED GIVERS AND LEGACIES			CASH AND INVESTMENT BALANCES		
14 Number of tax efficient planned givers			31 Cash and deposit balances as at 31/12/19	UNRESTRICTED	RESTRICTED
15 Number of other planned givers			32 Investments as at 31/12/19		
16 Number of new legacies received in year					

Please refer to the accompanying notes to help clarify what is included in each section. The item numbers refer to RPF notes, consistent with the guidance provided in *PCC Accountability*, 5th edn..

Name _____ Position _____ Date _____
Email or telephone _____

Looking back across 2019, were there any exceptional circumstances or significant changes that may have led to unusual figures? Please provide details in this box.

Het FinanceForm, waarmee de parochies van de Church of England jaarlijks hun inkomsten en uitgaven doorgeven

Gebouwbeheer

Vakantiegangers in Engeland kennen ze vast wel, de prachtige monumenten van de Engelse Gotiek, vaak relatief lage, brede gebouwen in tegenstelling tot de hoog oprijzende Chartres-stijl, met markante torens zonder spits alsof ze ooit verdedigingswerken waren (dat is waarschijnlijk ook zo, evenals de *Round Towers* in Ierland en ook sommige torens in Nederland, vormden ze een toevluchtsoord voor de burgerbevolking in tijden van oorlog. Neem de tufstenen toren uit de twaalfde eeuw in Ellecom: in de middeleeuwen had deze geen ingang aan de buitenkant, maar van binnen, en dan zo hoog dat je er alleen met een ladder kon komen). De *Church of England* heeft een apart programma voor de ondersteuning van de PCC's bij het beheren van hun gebouwen: de *Church Care*³. Dit programma bestaat uit vier separate comités, een raad voor onderhoud, conservering en ontwikkeling van kerkgebouwen, die ook de contacten met de overheid onderhoudt, een aparte commissie voor kathedralen, een groep commissies (regionaal georganiseerd?), die adviezen geeft voor conservering van kerkinterieurs inclusief subsidie-advies (lijkt op onze SBKG-en), en een aparte adviescommissie voor sluiting en herbestemming van kerkgebouwen.

Wat kunnen we leren van de Church of England en andere kerken in Engeland?

- Om te beginnen natuurlijk de uitgebreide en professionele ondersteuning van alle werkers in de kerk, vooral ook met de indrukwekkende websites qua vormgeving, toegankelijkheid en inhoudelijke informatie. Toegegeven, het budget van de *Church of England* is meer dan vier keer zo hoog als dat van de Protestantse Kerk, maar het kan voor de Protestantse Kerk toch geen kwaad om 'een bladzijde uit het boek van de *Church of England* te nemen'.
- Dat geldt ook voor het prachtige beschikbare cijfermateriaal. Niet alleen over kerkbezoek (daar zijn we in deze rubriek niet eens op ingegaan) maar vooral: de gegevens over inkomsten en uitgaven van parochies. Kerkrentmeesters in Nederland tasten nog altijd in het duister: hoe doet mijn gemeente het ten opzichte van vergelijkbare gemeenten? Hoe kan ik goed financieel beleid maken? Met de gegevens in FRIS is dat gemakkelijk te realiseren, maar om de één of andere reden heeft het produceren van geaggregeerde cijfers, als vergelijkingsmateriaal, bij de Protestantse Kerk nog steeds geen hogere prioriteit. Daar zal de VKB mee aan de gang moeten, evenals met de productie van andere relevante beleidsin-

formatie (waar blijft trouwens de eerstvolgende statistische jaarbrief van de Protestantse Kerk?).

- In Groot-Brittannië is er een bloeiende samenwerking van alle christelijke kerken: Christians Together in Britain and Ireland (CBTI)⁴ die actiever lijkt te zijn dan onze Raad van Kerken. Interessante initiatieven zijn *Christian Aid* ('onze' Kerk in Actie is ook een oecumenisch initiatief, maar bijvoorbeeld de katholieken doen niet mee), de Wet op het delen van kerkgebouwen, en '*Fresh Expressions*' (zie kader).
- De *Church of England* krijgt verhoudingsgewijs tien keer zoveel inkomsten uit legaten als de Nederlandse kerken. Zij hebben al langer een gericht programma voor het verkrijgen van legaten en nalatenschappen met (ook hier weer) een fantastische website: <https://www.churchlegacy.org.uk/>.
- Tot slot een grappig initiatief van de Rooms-Katholieke Kerk in Engeland: een inkoopcollectief voor gebruiksartikelen en diensten voor kerken, scholen etcetera dat blijkbaar werkt en forse inkoopvoordelen voor rooms katholieke organisaties weet te bewerkstelligen.⁵

Fresh Expressions, een initiatief voor kerkvernieuwing, heeft gediend als voorbeeld voor de pioniersplekken in de Protestantse Kerk. Het begon met een indrukwekkend zorgvuldige analyse van de veranderende context van kerkelijke aanwezigheid in de samenleving: veranderingen op het gebied van huisvesting (inclusief gezinsverdunning), werkgelegenheid (inschakeling vrouwen in het arbeidsproces), mobiliteit, gezinsleven, vrije tijd.... resulterend in een gefragmenteerde samenleving waarin niet-geografisch gebonden netwerken steeds belangrijker worden. Daarvan uitgaande is een uitgebreid gecoördineerd programma van kerkstichtingen en alternatieve vormen van kerkzijn opgezet dat goed wordt begeleid en gemonitord.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_England

² https://nl.wikipedia.org/wiki/Keltisch_christendom

³ <https://www.churchofengland.org/more/church-resources/churchcare>

⁴ <https://ctbi.org.uk/member-churches/>

⁵ <https://www.cbcew.org.uk/home/the-church/catholic-bishops-conference-of-england-and-wales/churchmarketplace/make-savings/>

De Cathedral of Saint Mary, Anglicaanse kathedraal in Salisbury

Vanzelfsprekende solidariteit

Gert Koffeman

Tekst Gert Koffeman **Beeld** Gert Koffeman en Pixabay

Vandaag werd ik, vanuit mijn door het wereldgelykvor-
mige virus opgelegd isolement, getroffen door de aanhef
van een artikel door Theo Hetteema. Als wetenschappelijk
beleidsmedewerker pastoraat van de dienstenorganisa-
tie werkt hij een aantal vormen van pastoraal contact uit
die in deze verwarrende tijden tot steun kunnen zijn 'van
bange, boze of verdrietige mensen'. Een lezenswaardige
en inspirerende bijdrage.

"Pastoraat is zorg en aandacht geven aan een ander. En dat
op zo'n manier dat die ander iets van geloof, hoop en liefde
ervaart zoals wedie in de kerk met elkaar delen. Dat pastoraat
staat onder druk bij de coronacrisis," aldus Theo Hetteema.

Dat is ook de gedachte die je mag verwachten achter de
roeping van onze ambtsdragers. En daar ontleen je in tij-
den van onzekerheid weer de inspiratie, en soms ook de
nieuwe moed, aan om in vertrouwen verder te gaan. Een
grote verantwoordelijkheid, maar ook een grote verwor-
venheid in ons kerkelijk bestel.

Dat vertrouwen zie je ook in vele vormen terug in de
samenleving. Ondernemers, grote en kleine, die niet
zelden hun eigen belang ondergeschikt maken aan de
zorgen om hen heen. Particulieren, jong en oud, die
zich spontaan dienstbaar willen maken aan kwetsbare
medemensen. Medewerkers in de zorg, soms al gepen-
sioneerd, die het uiterste uit hun capaciteiten halen. En
niet in de laatste plaats de kerken, als schuilplaats voor
bange, boze en verdrietige mensen, zoals Hetteema dat
verwoordt. Met inzet van talloze vrijwilligers, maar ook
met gebed voor iedereen die bemoediging en troost
kan gebruiken in deze ingewikkelde en onzekere tijden.

En dan opeens is er die discussie naar aanleiding van het
verzoek van sommige pastores om naar aanleiding van
corona-maatregelen afgezegde preekbeurten alsnog te
vergoeden. Er was toch immers voorbereidend werk ver-
richt? Die zondag was toch immers vrijgehouden?

Via de TV waren er beelden te zien van horeca onder-
nemers die een half uur tevoren moesten horen dat
hun bedrijf moest sluiten. Zelden heb ik zoveel onder-
nemers gezien die direct blijmoedig en betrokken aan
deze oproep gevolg gaven. Naar ik inschat doorgaans
niet direct uit een oogpunt van roeping. Maar wel met
een menslievendheid die velen ten voorbeeld stelt.

Menslievendheid, dienstbaarheid, solidariteit... Dat zijn
nou juist begrippen die ik altijd over mijn betrokkenheid
bij de kerk wil uitdragen. Dat zijn ook begrippen die ik van
mijn voorgangers wil zien en horen, steeds opnieuw. En ik
prijs mij gelukkig dat mij dat ook heel vaak overkomt.

Terecht hebben kerkrentmeesters alert en betrokken ge-
reageerd op de oproep van overheidswege. In een aantal
gevallen moest daarbij vanzelfsprekend worden afgezien
van de inzet van pastores voor een preekbeurt. En je mag
verwachten dat die vanzelfsprekendheid ook doorklinkt
in de verhoudingen binnen onze kerkelijke gemeenschap.
Daarin passen mijns inziens, zeker in tijden van corona,
geen financiële vereisten.

Het zou mij niet verbazen (andere ervaringen bevestigen
dat) als een individueel geschil hierover juridisch wordt
uitgevochten. We zullen het met belangstelling volgen.

Nood breekt wet

Afgelastingen VKB activiteiten

Nood breekt wet, zo uitten zich diverse bestuursleden toen zij moesten beslissen over het uitstellen van de ledenraadsvergadering van 6 juni en het afgelasten van alle VKB bijeenkomsten. Op maandag 23 maart kondigde de regering 's avonds in het kader van de bestrijding van corona-infecties nieuwe maatregelen aan, maatregelen die ook lopen tot 1 juni.

Met een beroep op art 24 van de Statuten, 'in onvoorziene situaties beslist het bestuur' (nood breekt wet) heeft het bestuur het volgende besloten:

- De ledenraadsvergadering van 6 juni wordt verplaatst naar (vooralsnog) zaterdag 12 september 2020;
- Het bestuur zal tussentijds beslissen over een voorstel voor contributies en abonnementsgelden (hiermee kan niet gewacht worden tot 12 september), en daarvan verantwoording afleggen tijdens de ledenraadsvergadering van 12 september;
- Alle VKB-leden (gemeenten) zullen na het versturen van de stukken voor de LR in september in de zomer in de gelegenheid gesteld worden (omdat het immers niet doenlijk is regionale afdelingsvergaderingen te houden in de zomer, als het dan al zou kunnen) om hun vragen en opmerkingen in te sturen naar het bureau. Het bureau zet deze dan weer door naar de betreffende afdelingsbesturen en ledenraadsleden van die afdeling.

Daarnaast zijn op grond van de maatregelen van de regering ook alle VKB bijeenkomsten (zoals afdelingsvergaderingen, cursussen en andere informatie-avonden, of activiteiten in het kader van het jubileumjaar) tot tenminste 1 juni opgeschort.

Het bestuur zal de aankomende tijd bepalen welke gevolgen de huidige crisis heeft voor de activiteiten in het lopende jaar, met name in verband voor die rond het jubileum.

Namens het bestuur,
Cor de Raadt, voorzitter

■ **Indienen jaarrekeningen: aangepaste regels naar aanleiding van corona**

Vanwege de regelingen rond corona (onder andere geen bijeenkomsten indien niet absoluut noodzakelijk) heeft het Generaal College voor Behandeling Beheerszaken GCBB de procedure van indiening van jaarrekeningen van gemeenten en diaconieën over 2019 tijdelijk aangepast.

Wat blijft zijn de inzendtermijnen: de uiterste inzenddatum van de jaarrekening 2019 blijft 15 juni 2020, en de datum waarop de gegevens voor de ANBI gepubliceerd moeten worden op de website blijft 1 juli 2020, tenzij de belastingdienst hierover andere besluiten neemt.

Met betrekking tot de diverse verklaringen gelden de volgende aanpassingen:

1. De verklaring van het college dient als bijlage geüpload te worden, maar dat kan met een verklaring dat deze is behandeld in het college en in de kerkenraad (via e-mail). Fysieke handtekeningen zijn niet nodig.
2. De verklaring van de kerkenraad kan worden geüpload zonder handtekeningen, maar met de verklaring dat deze uiterlijk 15 september alsnog zullen worden gemaïld aan het CCBB.

3. De verklaring van de gehouden controle kan onvolledig worden geüpload, maar dient ook uiterlijk 15 september alsnog gemaïld te worden aan het CCBB. De jaarrekening 2019 zal vervolgens worden beoordeeld en afgehandeld zonder deze stukken.

Nadat de jaarrekening door u is ingediend, zal het CCBB de jaarrekening beoordelen. U ontvangt hierover een brief waarin medegedeeld wordt dat de jaarrekening voorlopig beoordeeld is en dat de definitieve afhandeling zal plaatsvinden na ontvangst van de getekende en ingevulde verklaringen. De goedkeuring van de kerkenraad en de controle van de jaarrekening dienen wel plaats te vinden. Uiterlijk 15 september 2020 dienen de volledig ingevulde en getekende verklaringen via het e-mailadres van het CCBB alsnog ingediend te worden.

Vragen naar aanleiding van de coronacrisis

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Pixabay

Er komen op het bureau van de VKB vragen binnen naar aanleiding van de coronacrisis. Die gaan niet zozeer over het kerk-zijn zelf: hoe doen we kerkdiensten, wat is in deze situatie verstandig pastoraat. Maar ze gaan wel over kerkrentmeesterlijke aspecten.

Het coronavirus en de financiën

“Moet je daar nu over beginnen, als de hele wereld in rep en roer is?” Zeker, veel mensen hebben wel iets belangrijks aan hun hoofd dan geld. Gezondheid en gezondheid van dierbaren. Tegelijk zijn we voor veel mensen, werknemers, ondernemers, zzp'ers, uitkeringsgerechtigden, gepensioneerden opeens ook tijden aangebroken die financieel onzeker lijken. Dat beseffen we in de kerk maar al te goed. Dus als we als kerkrentmeesters en diakenen vragen de kerk en diaconie financieel niet te vergeten, doe dat dan in het volle besef van deze onzekerheden. Maar ook hierin is regeren vooruitzien. Bedenken hoe u als college van kerkrentmeesters ook financiële zaken denkt op te vangen en met uw gemeente(leden) daarover te communiceren.

Maximum bij rouw- en trouwdiensten

Het maximum voor evenementen is nog steeds honderd personen op het moment dat ik dit schrijf. Maar misschien is dat achterhaald, als u het leest. De uitvaartbranche heeft echter na horecasluiting van zondag 15 maart meteen het maximum in haar uitvaartcentra gesteld op dertig. Het ligt niet voor de hand kerkelijke centra te laten fungeren als uitwijkmogelijkheid om toch maar grotere groepen te ontvangen. Hetzelfde geldt voor trouwbijeenkomsten. Het is en blijft de verantwoordelijkheid van de lokale kerkenraad hoe hier ter plaatse mee om te gaan (binnen de richtlijnen van het RIVM). Tegelijk lijkt het ons er niet om te gaan om maar ‘binnen de regels’ te blijven, maar op een verantwoordelijke manier als kerk mee te werken aan zo'n goed mogelijke regulering van de crisis, en dus aan optimale kansen voor de gezondheid van kwetsbare groepen.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Werktijdkortering voor kerken nu toch lastig

Op 17 maart 2020 heeft de regering de regeling van werktijdkortering veranderd in de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkbehoud (NOW). Aan de ene kant betekent dit een enorme verruiming van steun aan bedrijven in de nu ongekende coronacrisis. Aan de andere kant betekent het voor kerken een beperking, omdat nu niet meer ‘het wegvallen van werk’ leidend is, maar ‘het wegvallen

van omzet’. Dat geldt ook voor andere sectoren. Volg voor actuele ontwikkelingen onze website.

Doorbetalingsverplichting bij annulering activiteit?

Op 12 maart 2020 kondigde de regering vanwege de verspreiding van het coronavirus aan dat evenementen met meer dan honderd personen afgelast dienden te worden. Het betekende dat er plots ook veel kerkdiensten vanaf zondag 15 maart niet doorgingen. Daar zijn ook kerkdiensten bij waarvoor gastpredikanten of musici van buiten zijn aangetrokken. Moeten die nu betaald worden of niet?

Kennelijk is die vraag dezelfde week al aan de orde met name vanuit sommige gastpredikanten. Dus kerkrentmeesters vroegen zich af wat ze hier nu mee moesten. Gezien de situatie waarin volk en vaderland verkeert, moesten we op het VKB-kantoor even knipperen met onze ogen om ons te realiseren dat hier wellicht een ‘echt probleem’ lag.

Je kunt het vergelijken met het werk van zelfstandig opererende dagsprekers en musici. Juridisch is er voor dit soort zzp'ers die nog ‘niets’ geleverd hebben op het moment van afzegging (als daar niks over in een contract is vastgelegd) weinig te halen. Iets anders is als er uit *coulance* dan wel (een gedeelte) betaald zou worden voor een optreden dat heel erg *last minute* (zelfs bij overmacht) afgezegd moest worden. Zorgvuldigheid bij het afzeggen en *coulance* bij de afhandeling, met name ook voor musici, lijken ons de sleutelwoorden.

■ Givt staat klaar voor al uw vragen

Inmiddels zijn er in de meeste kerken voor het derde weekend op rij geen fysieke samenkomsten. De periode van maatregelen is weer verlengd. Voor Givt betekent dit dat er meer aanvragen komen dan ooit. Sinds de maatregelen zijn ingegaan zien we niet alleen het aantal kerken dat Givt gebruikt snel oplopen maar zien we ook dat het aantal gevers verdubbeld is. Ook hebben we in Engeland meer dan 400 kerken aangesloten. Het zijn drukke tijden, we vinden het fijn dat onze meerwaarde in deze tijd extra zichtbaar is.

We zien de afgelopen weken het aantal supportvragen van gevers flink oplopen, dit komt onder andere door de explosieve groei in het aantal 'ouderen' dat onze app gebruikt. We helpen regelmatig iemand telefonisch met het downloaden van de app. We helpen deze mensen graag en we vinden het belangrijk om, ondanks deze drukke tijden, voor iedereen oog te houden en de aandacht en uitleg te geven die nodig is. Om de grote drukte aan te kunnen hebben we intern een aantal processen flink vereenvoudigd en werkt iedereen extra hard. Dit alles zodat we de service kunnen leveren die u van ons gewend bent.

Ga via de onderstaande link naar Kerkzijnopafstand voor de laatste updates:

► <https://www.givtapp.net/kerkzijnopafstand/>

■ SKG biedt gratis digitaal collecteren gedurende coronamaatregelen

Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) biedt al vele jaren digitaal collecteren voor kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

Om de kerken te ondersteunen in deze moeilijke periode stelt SKG het digitaal collecteren snel én geheel gratis ter beschikking. De onderstaande extra mogelijkheid is beschikbaar, zolang de beperkende corona-maatregelen voor de kerkdiensten van kracht zijn.

Hoe gaat het in zijn werk?

Na aanmelding op www.samengoeddoen.nl wordt er voor de kerkelijke gemeente snel geregeld, dat de digitale collecte via een betaalpagina beschikbaar is. Deze betaalpagina is alleen te zien bij het gebruik van de url of de QR-code, die u via SKG ontvangt. Op uw eigen website plaatst u bijvoorbeeld een plaatje van een collectezak met de tekst 'Digitale collecte'. Achter dit plaatje maakt u de koppeling aan naar de betaalpagina (url). Nadat gemeentelieden klikken op de collectezak, komen ze direct op de betaalpagina waar zij hun gift via iDEAL kunnen doen. Daarnaast kunt u de QR-code op uw website plaatsen.

Hoe gaat dit financieel?

Het geld van de digitale collecte wordt wekelijks in één batchbedrag gestort op een (zelf aan te geven) rekening-courant van uw kerkelijke gemeente. De aanmelding is gratis en er worden geen kosten voor de iDEAL-transacties doorberekend.

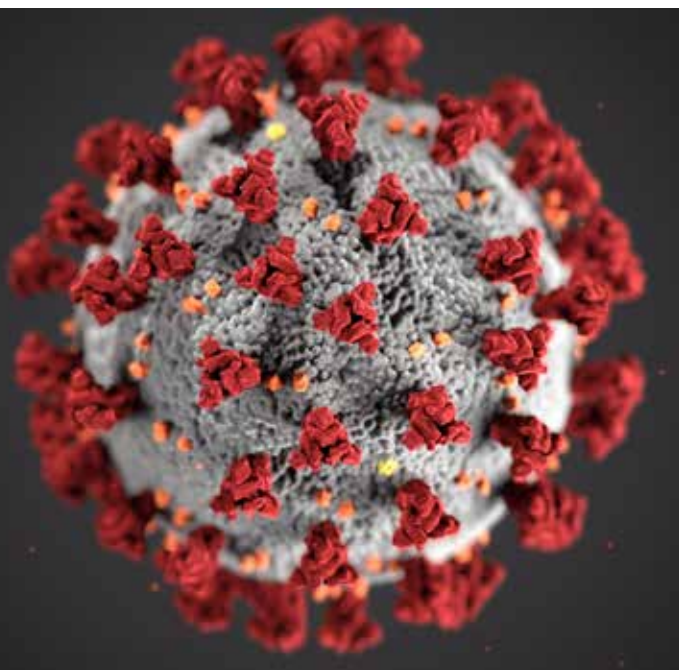
Meer informatie kunt u vinden op:

► www.skggouda.nl/tijdelijk-digitaal-collecteren

■ Protestantse Kerk stelt Generale synode uit vanwege coronamaatregelen

Als gevolg van de maatregelen die door de overheid zijn getroffen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan heeft de Protestantse Kerk besloten om de Generale synode, die zou plaatsvinden op 23 en 24 april, te verplaatsen naar 18 en 19 juni.

Samen Kerk = Samen Sterk

Help migrantenkerken die in de problemen zitten door het coronavirus

Wat is het probleem?

Sommige migrantenkerken dreigen door de coronacrisis hun gebouw kwijt te raken of zelfs failliet te gaan.

Hoe komt dat?

Eén oorzaak van het probleem is dat mensen niet meer naar de kerk kunnen of komen. Hierdoor vervallen de collectes. Dat is voor deze kerken het belangrijkste inkomen. Tegelijkertijd lopen voor sommige kerken de vaste lasten wel gewoon door.

Een tweede oorzaak is dat veel mensen de impact van de coronacrisis merken in hun inkomen. Sommige gemeenschappen bevinden zich al in een sociaal-economisch kwetsbare positie, en de economische klappen komen bij hen nog harder aan.

Uit alle onderzoek blijkt hoe belangrijk de bijdrage aan de samenleving is die migrantenkerken leveren. Zij bereiken juist ook mensen die door officiële instanties niet bereikt worden. En juist in deze onzekere tijden kunnen deze mensen de steun van hun gemeenschap goed gebruiken.

Wat kan ik doen?

1. U kunt een bijdrage overmaken aan SOFAK. SOFAK is een fonds dat migrantenkerken financieel ondersteunt. Vraag info via: info@sofak.nl.
2. Verhuurt uw kerk of organisatie een gebouw aan een migrantenkerk? Dan willen we vragen om de komende maanden *coulance* te betonen met het innen van de huur.
3. Kijk ook als kerken naar elkaar om: gaat het goed? Kunnen we iets voor elkaar betekenen? Zijn er gemeenteleden in de problemen die we kunnen helpen? Juist nu kan samenwerking op diaconaal vlak hard nodig zijn!
4. Meld je als kerk aan, om gekoppeld te worden aan een migrantenkerk in nood. In wederzijds overleg kijken we dan wat u voor elkaar kunt betekenen. Aanmelden kan via info@sofak.nl.

Van wie is dit initiatief?

Het noodfonds Samen Kerk = Samen Sterk is een gezamenlijk initiatief van onderstaanden. We hebben samen een werkgroep gevormd die zorgt voor correcte besteding van de gelden. Meer informatie: www.steunkerken.nu.

We bidden voor eenheid en solidariteit in het lichaam van Christus, juist in tijden dat wij of onze gemeenschappen het moeilijk hebben!

Dit initiatief wordt gesteund en mede gedragen door:

Samuel Lee (Theoloog des Vaderlands)

Madelon Grant (voorzitter SOFAK)

Rhoïnde Mijns-Doth (voorzitter SKIN)

Karin de Schipper-Visser (directeur SKIN-Rotterdam)

Simon de Kam (specialist PKN/Kerk in Actie)

Moses Alagbe (voorzitter PCC)

Bishop Nana Opoku (voorzitter SKIN-Rotterdam)

■ Subsidie voor organisaties met erfgoedvrijwilligers

Er is tot maximaal €5.000 subsidie beschikbaar voor organisaties die met erfgoedvrijwilligers werken. De subsidie wordt verstrekt door de stichting Fonds voor Cultuurparticipatie.

Colleges van kerkrentmeesters of werkgroepen kunnen ook een aanvraag indienen. De aanvrager moet een vereniging of stichting zijn, maar ook een penvoerder (een vereniging of stichting die namens de aanvrager subsidie aanvraagt) mag

worden ingezet. Bij het provinciale erfgoedhuis is een lijst beschikbaar waarmee een penvoerder kan worden gevonden.

De subsidie wordt beschikbaar gesteld om deskundigheidsbevordering en organisatieversterking mogelijk te maken. Erfgoedvrijwilligers zijn vrijwilligers die, bijvoorbeeld, rondleidingen verzorgen bij een monument of zich bezighouden met archieven of immaterieel erfgoed.

Kijk voor meer informatie, de voorwaarden en aanvraagformulieren op: <https://cultuurparticipatie.nl/subsidie-aanvragen/17/erfgoedvrijwilligers>.

De subsidie kan worden aangevraagd tot 18 december 2020.

■ VKB Verzekeringen - premie achterstand

Helaas hebben wij begrepen, dat diverse gemeenten die een 'VKB-verzekering' hebben, de verschuldigde premie voor 2020 (nog) niet aan onze verzekeringspartner Mercer Marsh Benefits hebben voldaan. Het gaat om onder andere de (bestuurders)aansprakelijkheids-, fraude/geld-, ongevallen- en de vervangings-verzekering voor predikanten.

Wij doen een dringend beroep op u om de verschuldigde premie alsnog aan onze verzekeringspartner over te maken. Het risico van het niet tij-

dig betalen van de premie is, dat de verzekeraar bij een onverhoopt ontstane schade niet uitbetaalt, terwijl uw gemeente de premie wel verschuldigd blijft.

Indien u niet (meer) in het bezit bent van de factuur dan kunt u deze opvragen bij Mercer Marsh Benefits.

Stuur uw verzoek aan:

► info.vkb@mmc.com

Hartelijk dank voor uw medewerking, mede namens Mercer Marsh Benefits.

UIT DE COMMISSIE KERKELIJKE BEGRAAFPLAATSEN

De verplichtingen tot onderhoud op de begraafplaats

Tekst Ad Rigtters **Beeld** Pixabay

De grafbedekking

Anders dan vroeger zie je in deze tijd op kerkhoven een grote variëteit aan grafbedekkingen. Het zijn niet meer de eenvormige rijen grafstenen, maar een veelheid van vormgeving en materiaal, zoals ook glas, al of niet voorzien van een uitgekozen beplanting met grind en ander materiaal.

Voor het aanbrengen van een grafbedekking is schriftelijke toestemming van de beheerder nodig. Deze hanteert daarvoor bepaalde criteria, zoals over de constructie, de stijl en de duurzaamheid. Daarnaast zijn er regels voor het onderhoud van de begraafplaats, het graf en de grafbedekking.

Onderhoud door de beheerder en door de rechthebbende

Hoe zit het nu met de regels voor het onderhoud op de begraafplaats? In het modelreglement van de VKB is het onderscheid aangegeven tussen:

- a. het onderhoud waartoe de begraafplaatsbeheerder verplicht is;
- b. het onderhoud waartoe de rechthebbende verplicht is.

Onder punt a valt het onderhoud van de gebouwen en paden, de algemene beplanting etcetera, maar ook het algemeen onderhoud aan de aanwezige graven en grafbedekkingen. Dit is het snoeien van blijvende grafbeplanting en het schoonhouden van grafmonumenten en het opnieuw stellen na verzakking daarvan, alles voorzover het geen steenhouderswerk is.

Van belang is dat de begraafplaatsbeheerder alleen aan deze verplichting tegenover de rechthebbenden kan voldoen als hij daartoe een passende onderhoudsvoorziening aanhoudt. Daartoe is hij in dit opzicht dan ook verplicht.

Het onderhoud door de rechthebbende

Het overige onderhoud van de graven hoort tot de verplichtingen van de rechthebbende. Hierbij gaat het met name om herstel en vernieuwing, waarvoor steenhouders ingeschakeld moeten worden, en de verzorging van graftuintjes en niet-blijvende grafbeplanting. Die bepalen vooral het uiterlijk aanzien.

Deze verplichting tot onderhoud moet serieus opgevat worden. De Wet op de lijkbezorging (art. 28) en het VKB reglement verbinden beide aan kennelijke verwaarlozing ervan de consequentie dat het grafrecht – na de nodige waarschuwing aan het adres van de rechthebbende – vervallen verklaard kan worden.

Speciaal bij begraafplaatsen die het karakter nastreven van een openbaar gedachtenispark is het dan ook van belang dat rechthebbenden weten welk onderhoud zij moeten bijhouden.

Noot

Bij het onder punt a genoemde onderhoud wordt opgemerkt: Als het graf een blijvende beplanting of een tuintje met blijvende en éénjarige beplanting heeft dan is het in de praktijk vaak zo dat het onderhoud daarvan wordt gedaan door de rechthebbende. Het wachten op de beheerder duurt daarvoor dikwijls te lang. Als het graf is voorzien van een hardstenen afdekplaat wordt het schoonmaken (waaronder het verwijderen van takken en bladeren) ook uitgevoerd door de rechthebbende.

Kerken delen. De GKIN regio Rijswijk - Den Haag

Verhalen vanuit SKIN, de koepelorganisatie van internationale en migrantenkerken in Nederland

Tekst SKIN Beeld PR

“GKIN staat voor *Gereja Kristen Indonesia Nederland*, de Indonesisch-Nederlands Christelijke Kerk. De GKIN bestaat al bijna 35 jaar. We zijn een reformatorische kerk, geassocieerd aan de Protestantse Kerk in Nederland.”

Aan het woord is Hauw Han, al jarenlang actief bij de GKIN regio Rijswijk-Den Haag. “Onze regio werd in 1986 opgericht en is één van de vijf regio’s in Nederland. Onze zondagsdiensten worden gemiddeld door 125 mensen bezocht. De eredienst wordt in twee talen uitgevoerd, het Nederlands en het Indonesisch. De voorganger spreekt in één van deze twee talen, en de vertaling in de andere taal wordt dan via de beamer projecteerd.”

“We huren al jaren het gebouw van de Marcuskerk in Den Haag voor onze kerkdiensten en activiteiten. Maar we zijn meer dan alleen een huurder: we hebben een hechte relatie met deze gemeente en worden als partner gezien. Doordat we heldere afspraken hebben over de huurkosten en de frequentie van de huur, werkt dit in de praktijk heel goed. Het geeft GKIN een gevoel van eigenaarschap en medeverantwoordelijkheid voor het gebouw.”

De Marcuskerk te Den Haag

Ds. J. Linandi, predikant GKIN

“Twee keer per jaar hebben we een gezamenlijke dienst, die goed door gemeenteleden uit beide gemeenten bezocht wordt. Verder hebben we ook af en toe een gezamenlijke bijbelstudie. Vroeger deden we meer gezamenlijke activiteiten dan tegenwoordig, bijvoorbeeld ook buurtactiviteiten in Moerwijk. De laatste jaren is dit wat verwaterd, onder andere vanwege een fusieproces en door wisselingen in personele bezetting. Als mensen van functie wisselen, moeten er opnieuw relaties worden opgebouwd.”

Voor meer informatie zie:

► www.GKIN.org

Honderdjarige VKB wil SKIN helpen met steunpunt kerkbeheer voor migrantenkerken. Wat geef je dan?

De VKB bestaat in 2020 honderd jaar. Graag vragen we al onze leden om een gift voor een jubileumgeschenk. De opbrengst is dan bestemd voor steun aan SKIN landelijk om (in samenwerking met het VKB Bureau) zelf een steunpunt voor kerkbeheervragen voor migrantenkerken op te zetten vanuit hun kantoor in Amersfoort. Het gaat in eerste instantie om een pilot van twee jaar, waarover de besturen van SKIN en de VKB het eens zijn. Daar is in totaal €50.000,- voor nodig. Alles wat meer zou binnenkomen, wordt echter ook aan versterking van de positie van migrantenkerken op kerkbeheergebied besteed.

Wij kregen de vraag van enkele leden (colleges van kerkrentmeesters): hoeveel verwacht u dan van ons? Dat kunnen wij natuurlijk niet zomaar voorschrijven. Er zijn grote en kleine gemeenten lid van onze VKB. We hebben meer dan 1500 gemeenten die lid zijn. Bij het vorige jubileumfeest (75 jaar) bleek dat niet alle leden aan een gift toekwamen.

Symbolisch zou kunnen zijn dat elke lid tenminste voor elk jaar dat onze vereniging bestaat één euro doneert: dus tenminste €100,-. Grotere gemeentes die wat meer kunnen geven, zouden kunnen kiezen voor €100,- per wijkgemeente.

Giften kunnen worden overgemaakt op:
NL17RABO 0102 9388 65 t.n.v. VKB, Dordrecht, onder vermelding van 'Jubileumgeschenk VKB voor SKIN'

Uit het bestuur

1. Voordracht ledenraadsleden Donatus

De heren D. de Vries en D. Hoogendoorn zijn door het bestuur voorgedragen ter herbenoeming als leden van de ledenraad van Donatus.

2. Ontmoeting met Bestuur Dienstenorganisatie (DO)

Er is een nieuwe afspraak gemaakt voor een ontmoeting tussen de twee besturen van VKB en DO.

3. Eigen jubileum 100 jaar

Het bestuur neemt met instemming kennis van het werk van de jubileumcommissie onder leiding van mr. P.A. de Lange. Plannen om rond de ledenraad van juni te starten met externe publiciteit zijn inmiddels door de coronacrisis ingehaald. De ledenraad is uitgesteld tot september.

4. Aangepast plan project pro-actief kerkbeheer plus plan van aanpak eerste fase

Het bestuur besluit dat de VKB gaat starten met een pilot met tien gemeenten rond pro-actief kerkbeheer. Er komt een VKB onderdeel VKB-Kerkbeheer-Advies, een VKB onderdeel VKB-Kerkbeheer-Onderzoek en een VKB onderdeel VKB-Kerkbeheer-Academie. Er wordt gewerkt in fases. Aan de hand van de pilot wordt er in 2021 een vervolgebepaling genomen over opschaling. Dit alles is gericht op het ontwikkelen van een geïntegreerd programma ter stimulering van pro-actief en beleidsvormend kerkbeheer binnen de gemeenten van onze kerk in de aankomende vijf jaar.

Dit doen we graag in samenwerking en met betrokkenheid van andere belanghebbende partijen die dan ook een uitnodiging zullen krijgen gedurende de ontwikkeling van het programma om aan te haken, deel te nemen of (financieel) te ondersteunen.

5. Netwerk van partners

Het bestuur neemt met instemming kennis van de lijst nieuw geworven partners van de VKB.

6. Stand van zaken ICT transitie

Het bestuur neemt met instemming kennis van de voortgang van de ICT-transitie. Dhr. Aarnoudse onderstreept dat tot nu toe de zaak zich binnen tijdschema en binnen kostenraming ontwikkelt.

7. Huur verlenging

Het bestuur stemt – nu er van de vorming van een fysieke kerkencampus geen sprake meer is – in met het voorstel een huurverlenging voor de huidige kantoorlocatie van vijf jaar, ingaande 2021 aan te gaan.

Vernieuwing ICT-platform VKB

In gesprek met Frank Jan Koole van XSARUS

Tekst Bert van Rijssen **Beeld** Frank Jan Koole

De VKB gaat zijn ICT-platform geheel vernieuwen. Dat was nodig omdat ons huidige platform gebaseerd is op Magento technologie. In 2020 stopt Magento met de ondersteuning van de versie 1 waarop het VKB ICT-systeem 'draait'. Overstappen naar versie 2 is, vanwege de vele maatwerk applicaties die we hebben, even duur of misschien duurder dan de keuze voor andere systemen die beter aansluiten bij de huidige automatiseringsbehoefte van de VKB. Er werd advies ingewonnen bij bureau XSARUS uit Middelharnis en dat advies is, gedragen door een *second opinion*, overgenomen.

Even wat technische informatie: Het bureau XSARUS begeleidt het hele project en bouwt het nieuwe CRM (Customer Relations Management systeem, zeg maar de database met leden en hun correspondentie) in Microsoft Dynamics, het bureau NedBase uit Middelburg bouwt de website in Wordpress en de webshops in Sylius. Het werk vindt gefaseerd plaats, de eerste fase dient in de eerste helft van dit jaar te worden afgerond.

Wij spreken met Frank Jan Koole, senior implementatie consultant, die vanuit XSARUS het nieuwe CRM bouwt.

Een uitdaging die alle deskundige kerkrentmeesters herkennen is: ICT-projecten zijn gewoonlijk twee keer zo duur, duren twee keer zo lang en doen maar de helft als initieel is geraamd. Hoe kunnen we voorkomen dat dat ook de VKB overkomt?

"In de IT-wereld loopt dit soms al in de verkoopfase ('sales') mis. Er worden demo's gegeven en schermen getoond. Daarin worden vaak de 'spiegeltjes en kraaltjes' van een systeem getoond. Dat is waar de klant enthousiast van wordt, maar die zijn meestal niet standaard. Vergelijk het maar met een nieuwe auto in de showroom, de opties erop vallen niet onder de basisprijs in de catalogus. Daar moet de verkopende partij duidelijk in zijn. Daar hebben we als bureau een verantwoordelijkheid in, en die nemen we als XSARUS."

"Eerst is er een informatief traject met gedegen advies om te bepalen wat de klant nodig heeft. Dat is vaak een lang en een onderschat traject. Klanten zeggen vaak: we weten wel wat we willen. Echter, zij kennen de nieuwe tools onvoldoende om de impact daarvan in te kunnen schatten. En een klant vraagt vaak om een bepaald systeem, ongeacht of dit systeem wel of niet past bij de klant en zijn processen. [Is bij de VKB ook gebeurd, wij wilden eigenlijk doorgaan met Magento, red.]. Tot slot krijgt de klant vaak de keuze om direct alle spiegeltjes en kraaltjes af te nemen. Terwijl het vaak beter is om klein te beginnen en gebruikservaring op te doen en vanuit de ervaring die je dan krijgt, nieuwe wensen te formuleren. Vandaar ook een tweede fase in het project".

En hoe voorkom je dat het mis gaat tijdens de bouw van het platform?

"In de eerste plaats: communicatie. Blijf communiceren wat je doet. Als er tijdens het proces soms andere keuzes worden gemaakt dan initieel verkocht of afgesproken, dan is het zaak dat tijdig te melden en te onderbouwen waarom daarvan afgeweken wordt. Op de tweede plaats: zorg voor een goed projectmanagement, met voortgangs-overzichten. Met een goed statusrapport krijg je als klant de mogelijkheid om tijdig in te grijpen (dat is trouwens ook communicatie). Heel vaak is een probleem op te lossen met techniek maar het gaat in projecten vaak mis op het punt van verwachtingen en communicatie. Dat gebeurt bij ons ook weleens."

Welke goede raad wil je ons nog geven?

"Blijf aangehaakt, wees kritisch, jullie kennen jullie eigen processen het beste. Wij hebben al een discussie gehad over het *portal* [een 'mijn VKB-omgeving', er wordt gezocht naar een mogelijkheid voor een tweede *portal* met een 'Mijn Kerkbalans-omgeving', red.]; vanuit ICT-perspectief is dat niet handig, maar voor gebruikers blijkt het nodig. Dan is er soms wel meer budget nodig, maar dan hebben we er in ieder geval over gesproken. Binnen budget blijven is mooi, maar een mooi product waar goed mee kan worden gewerkt is ook belangrijk, wellicht nog belangrijker."

Frank Jan Koole

Trouw aan het kerkgebouw?

Regionale bijeenkomsten over kerkenvisies en uw kerkgebouwen

- Kerkenvisies: wat is het en wanneer is het voor u van belang?
- Welke actie kunt u zelf ondernemen en waarom zou u dat doen?
- Waar kunt u terecht voor advies en praktische steun?

12 mei in Het Hoofdkwartier (voormalige Antonius Abtkerk) in Bergen op Zoom
26 mei in de Laurentiuskerk in Weesp

Kijk voor meer informatie en aanmelding op
www.silasgroep.nl/kerkelijk-waardebeheer-kennisdeling

Kerkelijk Waardebeheer
Kennisdeling en kerkgebouwen

Kerkelijk Waardebeheer is onderdeel van de Silas Groep

schaapsound

KERKGELUIDSINSTALLATIES

PRESENTATIE/KERKTV

AKOESTIEK

NETWERK/WIFI

VERLICHTING

DOMOTICA

Zwolle | Ridderkerk | Roermond
www.schaapsound.nl

Jubileumactiviteiten van de VKB Afdelingen

Tekst & Beeld Adam van Bergeijk

Dit jaar bestaat de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN 100 jaar. Alle reden dus, om bijzondere activiteiten te ontplooiën. In onderstaand overzicht is te lezen wat Afdelingen van de VKB doen. Activiteiten die anders, bijzonder of cultureel zijn. Van harte welkom bij deze activiteiten. Op het moment van schrijven is nog niet bekend welke afdelingsactiviteiten doorgang kunnen vinden. Dit in verband met de corona-crisis. Afdeling Delta heeft een fraai kerkenpad gepland, in de bloemaand april. Het kerkenpad kan helaas niet doorgaan. Er wordt inmiddels gewerkt aan een alternatief.

Utrecht

De Afdeling Utrecht gaat in het vervolg van het jaar themabijeenkomsten organiseren over het onderwerp 'multifunctionaliteit'. Er wordt een aansprekend voorbeeld bezocht, waarbij kerkrentmeesters een deskundige kunnen raadplegen en met een vervolgbijeenkomst worden ervaringen uitgewisseld. Met deze bijdrage hoopt de Afdeling Utrecht van de VKB een bijdrage te leveren aan de toerusting van kerkrentmeesters.

Friesland

De jubileumviering van de VKB voor de Afdeling Friesland zal worden gehouden op 18 september in de Grote of Jacobijnerkerk in Leeuwarden.

Vanaf 14.00 uur is er inloop. Op het middagprogramma staan orgelspel, een muzikaal intermezzo en een kerkenquiz waarin wordt stilgestaan bij de bijzonderheden van een aantal Friese kerkgebouwen. Drs. A.A.M. Brok, commissaris van de Koning in Friesland zal een toespraak houden. Hij zal spreken over de maatschappelijke en landenschappelijke positie van de kerk.

Groningen – Drenthe

In het kader van het jubileum worden ook in de Afdeling Groningen-Drenthe een tweetal activiteiten georganiseerd. Op zaterdag 5 september wordt er een Kerkenpad in Drenthe georganiseerd. Dat vindt plaats in de dorpen, Gieten, Rolde, Anloo en Gasselte.

Op zaterdag 19 september kunnen er twee kerken in Westeremden worden bezocht. Ook een bezoek aan de Weem van schilder Henk Helmantel staat op het programma.

Zuid-Holland

Afdeling Zuid-Holland van de VKB presenteert in het kader van het 100-jarig jubileum van de VKB een schoolvoorbeeld van pro-actief kerkbeheer in Zuid-Holland, en wel in Zoetermeer.

De Oude Kerk ligt in het hart van Zoetermeer en is een rijksmonument met hoge onderhoudslasten. Afgelopen

jaar is er een aanbouw bij de Oude Kerk gerealiseerd. De aanbouw, toepasselijk genoemd 'De Herberg', laat zien dat moderne architectuur in combinatie met een klassiek kerkgebouw prima gecombineerd kan worden. De leistenen daken vormen een verbindend element. Maar, het belangrijkste is dat de Oude Kerk voortaan multifunctioneel gebruikt kan worden door het organiseren van burgerlijke huwelijken, rouw- en trouwdiensten, concerten, tentoonstellingen, vergaderingen en bijeenkomsten. Een stichting is opgericht om de Oude Kerk en De Herberg te exploiteren.

Noord-Holland

In het kader van de viering van 100 jaar VKB is de Protestantse gemeente Monnickendam bereid gevonden om de leden van de Afdeling Noord-Holland van de VKB gastvrijheid te bieden in één van haar prachtige monumentale gebouwen. De gemeente heeft jarenlange ervaring met het exploiteren van haar bezit, mede ten dienste aan de gehele gemeenschap. Zo heeft de gemeente vijf gebouwen in beheer, waarvan drie monumentale: de Grote kerk, de Lutherse kerk en het voormalig Weeshuis. Het Afdelingsbestuur is verheugd en dankbaar dat de ge-

'De Herberg', de multifunctionele aanbouw bij de Oude Kerk te Zoetermeer

Vergaderruimte in 'De Herberg'

Harderwijk, gewelfschilderingen in de Grote Kerk

meente haar ervaring met gebouwbeheer wil delen via een bezoek met presentatie. De datum is voorlopig 3 oktober in één van de locaties van de Protestantse Gemeente Monnickendam. Wij houden u op de hoogte van het programma, maar noteer deze datum alvast in uw agenda!

Noord-Brabant en Limburg

De Afdeling Noord-Brabant en Limburg van de VKB beslaat een groot gebied met een grote diversiteit aan gemeenten en situaties. Het zijn meestal kleine protestantse 'eilanden' in een voornamelijk katholieke omgeving. De Afdeling zoekt oecumenische samenwerking met als titel: 'Protestants kerkbeheer in het zuiden'. In de praktijk blijkt dat samenwerking tussen protestanten en katholieken lokaal wel mogelijk is en vaak ook al gebeurt, maar dat een en ander op landelijk niveau vanuit de Rooms-Katholieke Kerk niet echt wordt gestimuleerd. Te denken valt aan kerkbeheer, bijvoorbeeld gebouwenonderhoud of het gezamenlijk gebruik van gebouwen of kerkelijke centra. Maar, ook andere zaken zijn denkbaar. Er wordt, door de Afdeling, gekeken naar goede voorbeelden van samenwerking. Vervolgens worden er nieuwe of andere vormen van samenwerking bekeken. Zo wordt er door mensen van de Afdeling nadrukkelijk gekeken naar Breda. Tegelijkertijd worden kleinere plaatsen niet uitgesloten. Op deze wijze probeert Afdeling Noord-Brabant en Limburg kerkrentmeesters in de regio te ondersteunen in hun werk.

Gelderland

Omdat de Afdeling Gelderland twee classes binnen haar werkgebied kent is de keus gevallen op twee projecten op het terrein van gebouwen. Het ene project heeft betrekking op gewelven en het andere op fundamenteën. De titel van het jubileumproject heet dan ook toepasselijk

'Hemel en Aarde'. In de Grote Kerk van Harderwijk loopt momenteel een groot restauratieproject. Een belangrijk onderdeel hiervan vormt de restauratie van de plafondschilderingen uit 1561 en 1562 met bijbelverhalen, geschilderd door Ewolt van Delft en zijn dochter Agatha van Deventer. Door deze restauratie zijn de verhalen opnieuw tot leven gebracht en vormen een belangrijk onderdeel van het gehele restauratieproject (hemel).

Onder de Grote of Sint-Maartenskerk in Elst bevinden zich onder de vloer restanten van twee Romeinse tempels uit het begin van onze jaartelling (circa 50 en 100 na Christus). De tweede, een Gallo-Romeinse tempel, behoort zelfs tot de grootsten die de Romeinen hebben gebouwd in het ten noorden van de Alpen gelegen deel van hun enorme rijk. Toen in 1947 begonnen werd met het herstel van de door oorlogsgeweld geruïneerde kerk stuitte men op de oude fundamenteën, tegenwoordig te bezichtigen in het hiervoor omgedoopte Tempel Kerkmuseum (aarde).

Overijssel – Flevoland

Het bestuur van de Afdeling Overijssel-Flevoland heeft in haar meerjarenbeleid vastgesteld om juist het jaar van het 100-jarig bestaan van de Vereniging volop in te zetten op het versterken van het grondvlak. Dat doet ze door met gemeentes die reeds samenwerken vast te stellen wat de succesfactoren zijn voor samenwerken en deze succesfactoren samen met de samenwerkende gemeentes te delen tijdens daarvoor bedoelde bijeenkomsten. Daarnaast wil de Afdeling de grote steden in haar werkgebied ondersteunen door het organiseren van bijeenkomsten waarin de uitwisseling van deze informatie centraal staat: voor welk aspect van kerkbeheer hebben jullie een verbetering gevonden en wat kunnen we verder van elkaar leren?

Uit de Afdelingen

Vruchtbare regio-bijeenkomsten voor kerkrentmeesters

Delen van informatie, kennis en ervaring in Ede

In Ede, op 25 februari, waren 24 kerkrentmeesters uit 9 gemeenten in en rond Ede bijeen om te spreken over kerkbeheer. Op uitnodiging van de Afdeling Gelderland van de VKB deelden kerkrentmeesters informatie, kennis en ervaring uit. De Protestantse gemeente te Ede, die ook was vertegenwoordigd, stelde zaalruimte van hun gemeente gratis beschikbaar voor dit initiatief. Na een voorstelronde en een inventarisatie van onderwerpen gingen de aanwezigen onder leiding van Jan Riemersma (voorzitter VKB Gelderland) en Adam van Bergeijk (Bureau VKB Dordrecht), in gesprek. Onderwerpen van gesprek waren onder meer: soorten leden in de kerk en de bijbehorende registratie, lage rentestanden, rendement uit spaartegoed, beleidsmatige processen in gemeenten met wijkgemeenten, geldwerving en de verhuur van de pastorie wanneer een gemeente vacant is.

Rode draden tijdens deze avond waren communicatie en transparantie. Dat lijken abstracte begrippen, maar een paar besproken goede voorbeelden maken het concreet. Een college van kerkrentmeesters op de Veluwe, verzorgde een presentatie na de zondagse preek. Dat leidde tot een plus van 8% in de inkomstenstroom. Een voorbeeld van transparantie betreft het gezamenlijk beleid van gereformeerden en hervormden in een en dezelfde plaats met betrekking tot nieuw ingekomen gemeenteleden. Deze

Taborkerk Ede, waar de ontmoeting op 25 februari plaatsvond.

Regio-ontmoeting in Ruinerwold.

Links, op de voorgrond: Luit Spijk, initiatiefnemer.

leden weten niet altijd goed waarom ze bij de ene of bij de andere gemeente worden ingeschreven. Transparantie over de gang van zaken, onderlinge afstemming en een persoonlijke benadering vormen een prima werkwijze.

De aanwezigen gaven desgevraagd aan, dat zij de ontmoeting belangrijk vonden. De VKB zegde vervolgens toe om dit nieuwe initiatief, ook in deze omgeving, over ongeveer een jaar te herhalen. Het blijkt dat uitwisseling kerkrentmeesters helpt in hun lokale gemeenten.

Bruikbare tips op het gebied van kerkbeheer in Ruinerwold

Op donderdagavond 20 februari organiseerde de Afdeling Groningen – Drenthe van de VKB een regio-ontmoeting te Ruinerwold. Uitgenodigd waren kerkrentmeesters uit de voormalige classis Zuidwest Drenthe. De gemeenten uit deze voormalige classis vormen nu een ring. Beheerders en kerkrentmeesters uit deze regio, 25 mensen, ontmoetten elkaar en bespraken allerlei aspecten van kerkbeheer. Afdelingsbestuurders Luit Spijk en Ad van Toorn leidden het gesprek in goede banen, vroegen naar bruikbare tips en boden expertise.

Een van de onderwerpen betrof de Actie Kerkbalans. We schrijven geen nieuws wanneer we stellen dat er in veel gemeenten sprake is van teruglopende inkomsten. Echter, geld werven voor een duidelijk en concreet doel blijkt wel

aan te slaan. Een gemeente kon hierdoor zelfs 6% meer inkomsten tegemoet zien. Tegelijkertijd zijn er zorgen over het kleinere aantal beschikbare kerkbalans-lopers. Er zijn gemeenten die goede ervaringen hebben met het organiseren van de Actie Kerkbalans met behulp van e-mail. Er waren ook negatieve ervaringen te horen, met betrekking tot het bestelformulier van de Actie Kerkbalans, dat als ingewikkeld werd ervaren.

Aansprekende voorbeelden en plaatselijke vragen besproken in Leek

In Leek waren op 24 februari 20 kerkrentmeesters bijeen. In een zaal van de Protestantse gemeente te Leek werden er allerlei onderwerpen door de aanwezigen besproken. Afdelingsbestuurders Jan Kamminga en Luit Spijk leidden het gesprek en hadden zelf ook een vraag. Deze vraag was opgeworpen in Ruinerwold, bij de ontmoeting voor kerkrentmeesters op 20 februari. Een van de kerkrentmeesters aldaar had in 'Kerkbeheer' gelezen over de mogelijkheid om als college land te verkopen aan de diaconie. Met de opbrengst van zo'n verkoop, kan het college weer over financiële middelen beschikken. De vraag is, of dit mogelijk is. In Leek was ook Theo Trox aanwezig. Theo Trox is beleids-ondersteuner van het Classicaal College voor de Behandeling van Beheerszaken (CCBB). Hij gaf aan, dat een dergelijke verkoop doorgaans wordt goedgekeurd door het CCBB. Mits de overdracht plaatsvindt tegen marktconforme tarieven.

Verder werden er aansprekende voorbeelden besproken om de kerk voor het gehele dorp ter beschikking te stellen. Dan is het terecht spreken over de 'dorpskerk'. Zo kunnen er ook (financiële) bijdragen van dorpsbewoners voor de kerk worden gevraagd. Er kan mogelijk ook een stichting worden opgericht die kan helpen om benodigd geld bijeen kan brengen. De kerkrentmeesters waren het eens met elkaar, dat het belangrijk is om 'baas in eigen kerk' te blijven, bij dergelijke constructies.

Wat enige discussie losmaakte, was het onderwerp 'begraaven'. Gemeenten houden, apart van elkaar, er wisselende praktijken op na. De tarieven voor begraven variëren van nul tot aan €450 per begrafenis. Ook het onderhoud en financiële verplichtingen van begraafplaatsen kwamen uitgebreid aan bod.

De deelnemende kerkrentmeesters hebben deze ontmoeting als nuttig ervaren en willen graag een herhaling. De Afdeling Groningen – Drenthe van de VKB gaat zich toeleggen op deze nieuwe vormen van ontmoeting.

Daarnaast gaat deze Afdeling ook een bijeenkomst organiseren rondom het thema 'begraafplaatsen'. Het beheer van een begraafplaats kan als complex worden ervaren. De VKB wil daarom, in samenwerking met het Classicaal College voor de Behandeling van Beheerszaken (CCBB), deze bijeenkomst in het najaar inplannen.

Regio-ontmoeting in Leek voor kerkrentmeesters uit de Ring Westerkwartier

Diverse bijeenkomsten afgelast

Helaas konden er, vanwege het corona-virus, ontmoetingen voor kerkrentmeesters niet doorgaan. Dat waren: de ontmoetingen voor kerkrentmeesters in Rijnsburg op 12 maart (kerkrentmeesters uit de Bollenstreek), Tiel op 17 maart (kerkrentmeesters uit de Betuwe), 18 maart in Breukelen (kerkrentmeesters uit de Ring Breukelen), Gasselternijveen op 19 maart (kerkrentmeesters uit de Ring Assen) en Maarsbergen op 31 maart (kerkrentmeesters uit de Ring Doorn). Zodra de mogelijkheid het toelaat, zullen de Afdelingen deze activiteiten weer opnemen in hun programma.

Overigens staan Afdelingen open voor andere initiatieven van kerkrentmeesters die met andere kerkrentmeesters willen nadenken of spreken over kerkrentmeesterlijke zaken. Ideeën zijn van harte welkom via het bureau van de VKB in Dordrecht: info@kerkrentmeester.nl of telefoon 078 – 639 3666.

Nieuwe kerkrentmeesterlijke ontwikkelingen

Tekst Rook Belder **Beeld** Pixabay en Unsplash

Kan de Kerk de groei bijhouden?

In het voorjaar van 1966 belegde het hoofdbestuur een bijeenkomst met colleges van kerkvoogden van een aantal snel groeiende gemeenten. Gemeenten, die als gevolg van de planologische ontwikkelingen van ons land voor een aantal nieuwe problemen kwamen te staan. Ons land telt op dat moment 12,5 miljoen inwoners en jaarlijks komen er 170.000 inwoners bij. Verwacht wordt dat in 1980 meer dan 80% van de bevolking in niet-agrarische beroepen werkzaam zal zijn en zal wonen in een stedelijke sfeer.

De vraag tijdens de bespreking met kerkvoogdijen van snel groeiende gemeenten was wat daar de taak van de Kerk is en wat zij doet in die nieuwe woongebieden. Moet er in iedere wijk van bijvoorbeeld 20.000 mensen een hervormde, gereformeerde of een rooms-katholieke kerk worden gebouwd of kan het misschien ook anders? De Kerk – en dus haar gemeenten – heeft dringend behoefte aan sociologische, bouwkundige en financiële adviezen.

Kerken bouwen en gebruiken

In datzelfde jaar hield ds. H.R. Blankesteyn op de algemene vergadering een referaat met als titel 'Kerken bouwen en gebruiken'. Kerkbouw is een geldverslindende aangelegenheid. De Generale Financiële Raad had voor zo'n 300 projecten ruim f17,5 miljoen aan subsidies beschikbaar gesteld. Dit bedrag van kerkelijke subsidies, die van geval tot geval een substantieel deel uitmaken van de totale bouwkosten die plaatselijk worden gemaakt, geeft een indruk om welke bedragen het in de kerkbouw gaat. Anders gezegd: sinds de Tweede Wereldoorlog zijn er in Nederland tussen de 1.500 en 2.000 kerken gebouwd. Daaronder bevinden zich nogal wat kerken die nog geen f100.000 hebben gekost. Aangenomen mag worden dat sinds 1945 voor meer dan 1 miljard gulden aan kerkbouw is besteed. Dat geld kwam voor een niet gering deel met dubbeltjes en kwartjes bij elkaar en ds. Blankesteyn vindt het de taak van een ieder die bij kerkbouw betrokken is, hiermee op een verantwoorde wijze om te gaan.

In tal van publicaties wordt gesproken over het aantal zitplaatsen in een kerk, over de keuken en de nevenruim-

Een offerblok voor giften aan de kerk

ten, een crèche en andere praktische zaken, maar in vrijwel geen enkele publicatie staat hoe men de kerkruimte denkt te gebruiken. Nog veel minder wordt geprobeerd te omschrijven hoe de kerkruimte 'proeft', hoe deze ervaren wordt door wie er zich bevindt. Want we zijn er niet als we een ordelijke zitgelegenheid geschapen hebben voor 400, 500 of nog meer mensen. Dat betreft een onderdeel van de kerkbouw, maar wat er moet zijn is: ruimte. En dat kost geld. Maar pleiten voor ruimte betekent niet: kiezen voor een grote kerk en dat geldt ook voor het exterieur. Dat kan betekenen afzien van elke uiterlijke gestalte voor de kerk, aldus ds. Blankesteyn.

Opzet kerkbouwactie in Leeuwarden

Sinds de zomer van 1966 werd in Leeuwarden, onder het motto 1-2-3, een plaatselijke kerkbouwactie gevoerd. Zo groots opgezet en zo deskundig voorbereid als ooit in ons land vertoond is. In 1965 werd een commissie gevormd die een plan ging opzetten. De naam van het plan werd '1-2-3', want in de komende jaren moeten namelijk 1, 2 of 3 nieuwe centra gebouwd worden. Het bedrag dat hiervoor nodig is moet in 1, 2 of 3 jaar bijeen worden gebracht en

er moet met voortvarendheid gewerkt worden, want men moet 1-2-3 aan de slag.

De centra moeten komen in de nieuwe woonwijken die in aanbouw zijn. In het noorden van de stad komen ten oosten van de Dokkumer Ee zoveel mensen te wonen in de komende jaren als in Dokkum en ten westen ervan zoveel als in Harlingen. Een commissie voor strategie en statistiek heeft een goed gedocumenteerd voorstel gedaan over de plaats, de omvang en het aantal van de te bouwen centra. De aanlooperperiode is gebruikt om met veel variatie van visuele en auditieve middelen zowel de eigen gemeente als de bevolking op de hoogte te brengen van de te voeren actie. Om de gemeente optimaal op de hoogte te stellen, is een folder ontworpen – 'Leeuwarden breidt zich uit' – met een minimum aan tekst en cijfers, maar waarin duidelijk uiteen wordt gezet waarom de actie wordt gevoerd; hoeveel geld het kost, hoeveel geld er aanwezig is en hoeveel er nog binnen moet komen om het plan te realiseren.

Op het moment dat de folder gereed was, werd een persconferentie georganiseerd voor lokale en provinciale dagbladen. Er werd veel aandacht aan dit kerkbouwplan gegeven. Er werd een boekje uitgegeven over de geschiedenis van de hervormde kerkgebouwen. Er werd een puzzelrit voor auto's en bromfietsen georganiseerd in samenwerking met de Friese Motor Club en er werd een ballonwedstrijd voor de kinderen gehouden in samenwerking met Turkstra's beschuitfabriek. Uit de opbrengst van deze evenementen werd een fonds gevormd waaruit verschillende publicaties konden worden gefinancierd.

Alle kerken open

De Vereniging heeft er steeds voor gepleit om het openstellen van kerkgebouwen te bevorderen. Wanneer het historische kerkgebouwen betreft, zijn de kerkvoogden de bewakers van dit stuk cultuurbezit en dat schept verplichtingen tegenover hen die daarin belang stellen. Tevens zou door het openstellen van onze kerken de indruk kunnen worden weggenomen dat de kerk buiten de realiteit van alle dag staat, zoals die bij velen in 1968 leefde. Bovendien zijn vrijwel alle monumentale kerkgebouwen gerestaureerd met overheidssubsidie, met geld dat door de belastingbetaler bijeen is gebracht.

Uit het oogpunt van cultuur zijn niet alle kerkgebouwen waardevol. Maar het zijn niet alleen de goed gerestaureerde oude kerken en de uitspringers van de nieuwe

kerkgebouwen die de mensen aantrekken. Ook het oude vervallen dorpskerkje heeft zijn bekoring. Maar ook meubilair vanuit de Eerste Wereldoorlog, bladderende muren, en dergelijke. Juist in deze tijd, waar men weer teruggrijpt naar voorwerpen uit grootmoeders tijd, wil men deze sfeer graag beleven. De Vereniging geeft daarom de kerkvoogdijen de volgende adviezen:

- Breng het sleuteladres van de kerk bij de ingang aan; beperk de openingstijden tot overdag;
- Zorg voor een duidelijke beschrijving van bezienswaardigheden of andere bijzonderheden over het kerkgebouw;
- Leg voor de bezoekers een bijbel, liedboek of andere geschikte lectuur neer;
- Vraag geen entreegeld, maar plaats een offerblok waarin men iets kan doneren.

We hebben elkaar nodiger dan brood

Tijdens de algemene vergadering van 13 juni 1970, die in het teken stond van het 50-jarig bestaan van de Vereniging, sprak de toenmalige preses van de Nederlandse Hervormde Kerk, ds. J.A.G. van Zanten, de vergadering toe. Hij memoreert daarbij dat de voorzitter van de Vereniging, mr. J.W. Harbers, met hem zitting heeft in een door de synode ingestelde Commissie Geldwerving waar over het vraagstuk van de plaatselijke geldwerving goed wordt nagedacht. "Wij hebben elkaar als mensen die met pastoraat, diaconaat, apostolaat en met de financiën bezig zijn, nodiger dan brood," aldus ds. Van Zanten die een jaar later een 'Nota coördinatie van de geldwerving tot instandhouding van de Hervormde gemeenten' schreef.

In deze nota wordt beoogd om op basis van een beleidsplan, vergezeld van een jaarlijkse begroting, een jaarlijks financieel appel te doen op de gemeenteleden voor de jaarlijkse bijdragen. Het appel is bedoeld als steun en stimulant aan de gemeenten waarvan er veel in grote financiële nood verkeren, zo stelde ds. Van Zanten tijdens een persconferentie op 11 augustus 1971.

Het eerste gemeenschappelijk appel kreeg als motto 'Trouw moet blijken'. De commissie haakte daarbij in op de gelijkkluidende titel van de folder die de Vereniging in 1972 voor haar leden beschikbaar had gesteld voor de inning van de bijdragen van de gemeenteleden. De actie was een enorm succes met als gevolg dat in 1973 ook de gereformeerden en rooms-katholieken aan deze landelijke geldwervingsactie gingen meedoen.

Herstructurering in de Kerk

Tekst Rook Belder **Beeld** VKB

Met visie kijken naar kerkbeheer

In het gloednieuwe congres- en vergadercentrum van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs te Utrecht hebben op 13 juni 1970 veel kerkvoogden zich bezig gehouden met moderne structuren van de kerkelijke gemeenten. Op deze jubileumvergadering '50 jaar Vereniging van Kerkvoogdijen' hielden de kerkvoogden zich bezig met het heden en de toekomst. Op die bijeenkomst werd het jubileumgeschenk, een eigen kantoorpand aan de Ferdinand Bolsingel 119 te Dordrecht, aangeboden.

Ook stond op deze jubileumbijeenkomst het vraagstuk van de structuur van de gemeente centraal. Ir. J.J. Rood, organisatieadviseur uit Purmerend, leidde dit onderwerp in met als titel 'Kerk zonder toren'. De heer Rood noemde vier typen instituties: het traditionele, het intuïtieve, het klassieke en het organische type. Bij het traditionele type ligt de nadruk op het historisch instituut dat al jaren bestaat en onveranderlijk lijkt. Bij het intuïtieve type is men rond een leider geschaard met een boodschap. In het klassieke type loopt de organisatie als een soort machine, waar alles een vaste plaats heeft. Bij het organische type ligt de nadruk op het levende organisme. Men staat open voor de invloed van de omgeving. In zo'n soort gemeente zijn elementen als inspraak nadrukkelijk aanwezig. De heer Rood noemde dit een totaal van samenhangende delen die ieder een eigen identiteit hebben. Het patroon dat deze structuur vertoont, wordt enerzijds bepaald door het doel dat voor de organisatie bestaat en anderzijds door de omgeving waarin men leeft.

Tijdens de huishoudelijke vergadering die de avond ervoor werd gehouden, sprak ing. L.A. Kaptein van het Kantoor van Kerkelijke Goederen (KKG) over het omgaan met onroerend goed. Hij pleitte ervoor dat kerkvoogden dit onroerend goed het beste door een goed geoutilleerd kantoor kunnen laten beheren. Verder adviseerde hij om in overleg met de bisdommen en de Stichting Oude Groninger Kerken te komen tot een vereniging tot behoud van gebouwen. Want kerk- en gemeentezijn kunnen zeker in de toekomst niet zonder goede ordening en goede organisatie.

De voorzitter van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer van Gereformeerde kerken in Nederland (LVCB), de heer L. Vuyk, maakte het hoofdbestuur zijn complimenten voor de keuze van de beide onderwerpen op deze jubileumbijeenkomst die een herstructurering van de kerkelijke gemeente en de kerk beogen. Hij zou het toejuichen wanneer VVK en LVCB vanaf nu met elkaar contact opnemen om deze herstructureringsproblemen samen te gaan aanpakken.

Stijgende lasten en 'Trouw moet blijken'

De stijging van de traktementen en de pensioenen eind jaren '60 had tot gevolg dat die in veel gevallen ten koste gingen van het plaatselijk kerkelijk leven. Vanaf dat moment werden regelmatig predikantsplaatsen in de grote gemeenten opgeheven, omdat – zo was de algemene redenering – een verdere verhoging van de vrijwillige bijdrage niet mogelijk bleek.

Naast de traktementen en pensioenen van de predikanten werden ook de salarissen voor de plaatselijke functionaris-

Afbeelding uit 'De Kerkvoogdij'
november 1971

sen (kosters en organisten) aangepast en werd medio de jaren '70 aansluiting gezocht bij het PGGM (Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke belangen). Weliswaar bood het PGGM (nu Pensioenfonds Zorg en Welzijn) een veel betere voorziening voor de gepensioneerden, maar de premie betekende ook een flinke stijging, zowel voor de kerkelijke gemeenten als voor de kerkelijke medewerkers.

Omdat de centrale landelijke ledenregistratie SMRA (Stichting Mechanische Administratie en Registratie) in 1971 financieel in de problemen geraakte, moest de kerk uit algemene middelen dit miljoenenverlies aanvullen. Aanvankelijk waren er plannen om de SMRA op te heffen, maar omdat met name de grote(re) gemeenten sterk afhankelijk waren van de dienstverlening van de SMRA, besloot de synode de SMRA te laten voortbestaan.

Het moderamen van de Generale synode stelde een commissie in (de latere Hervormde Commissie Geldwerving), bestaande uit vertegenwoordigers van financiële organen, waaronder de Vereniging van Kerkvoogdijen, die als opdracht kreeg te onderzoeken op welke wijze de plaatselijke geldwerving beter gecoördineerd en georganiseerd kon worden. Op 11 augustus 1971 bracht deze commissie rapport uit en stelde voor een systeem van geldwerpen in te voeren dat vanaf 1974 tot aan de dag van vandaag onder de naam 'Kerkbalans' interkerkelijk wordt gevoerd.

Op de algemene vergadering van 1971 hield ds. W.H. den Ouden een boeiende inleiding over de plannen van deze landelijke commissie geldwerving. Hij deed dat bijbels bewogen, voerde een pleidooi voor een offensieve benadering van de financiële problematiek en legde tegelijk de uitgewerkte plannen op tafel voor de te volgen strategie. Er werd vanaf dat moment met voortvarendheid gewerkt aan de voorbereidingen van dit appel. Met name op het bureau van de Vereniging van Kerkvoogdijen was dat merkbaar, zodat in januari 1972 de eerste Hervormde geldwervingsactie onder de naam 'Trouw moet blijken' van start kon gaan.

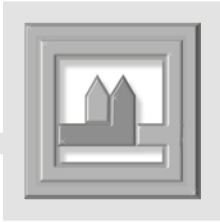
Samen op weg

"Een situatie om jaloers op te worden. Je zou wensen dat de hervormde en gereformeerde synodes bij deze predikanten advies inwinnen." Dat zei mr. J.W. Harbers, voorzitter van de VVK, op 13 mei 1972 tijdens de jaarvergadering nadat de predikanten H.B. Oosthoek, J. Kiers en C. Houtman hadden verteld over de wijze waarop de Hervormde gemeente en de Gereformeerde kerk in met name Biddinghuizen en Swifterbant met elkaar samenwerkten, beter nog: samen op weg waren.

Het was een actueel onderwerp dat op deze jaarvergadering ter sprake kwam. In de maanden daarvoor hadden beide synodes het interim-rapport van de gemeenschappelijke werkgroep 'Samen op weg' besproken en de conclusie getrokken dat het gesprek voortgezet moest worden. De kans was groot dat beide synodes binnen afzienbare tijd een gemeenschappelijke vergadering zouden houden.

Samenwerking met LVCB

Sinds vele jaren bezochten bestuurders van het Landelijk Verband van Commissies van Beheer (LVCB) en die van de Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK) elkaars jaarvergaderingen, maar tot en met 1971 bleef het daarbij. In 1972 kwam daar verandering in. Toen ook het LVCB kennis kreeg van de succesvolle actie 'Trouw moet blijken', die zo'n 250 hervormde gemeenten in januari 1972 hielden en zorgde voor een stijging van de vrijwillige bijdragen van ruim 25%, was dit aanleiding voor het LVCB ook gereformeerde kerken aan te bevelen aan deze geldwervingsactie mee te doen. De ruim 100 kerken die aan de door hervormden en gereformeerden georganiseerde actie 'Kerkappèl 73' meededen bestelden hun materiaal op het bureau van de VVK en daarmee waren de eerste contacten gelegd. Sinds die tijd werden gezamenlijke besprekingen gevoerd over onder andere de rechtspositie van kosters, organisten en weer later nam men deel aan de overlegstructuur binnen de Samen-op-Weg-kerken inzake de predikantstraktementen en -pensioenen. De basis was gelegd voor een langdurige en intensieve samenwerking tussen LVCB en VVK, die in 2005 tot fusie leidde.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Arnold Gerard de Greeuw,
Medemblik, 40 jaar organist

A.G. de Greeuw, Medemblik

A. Schaper-de Hoop, Wolvega

GOUD

toegekend aan:

Arendje Anna Breeman-Melaard,
Den Bommel, 35 jaar koster

Warner Fokkens, Den Haag
– West, 40 jaar koster

Johan Teunis van Vugt,
Leerdam, 40 jaar organist

Aukje Schaper-de Hoop,
Wolvega, 40 jaar organist

A.A. Breeman-Melaard, Den Bommel

T. Nauta-Drost, Dronten

ZILVER

toegekend aan:

Anje Cornelia Overwijk-Bos, Assen,
ruim 25 jaar schoonmaakster

Trijntje Nauta-Drost, Dronten, 25
jaar medewerkster kerkelijk bureau

Arnoldus Voogt, Dronten,
25 jaar koster-beheerder

W. Fokkens, Den Haag - West

A. Voogt, Dronten

EREPENNING

toegekend aan:

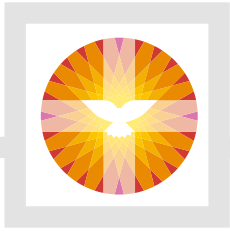
Gerard van Reenen, Damsterboord,
ruim 50 jaar organist

J.T. van Vugt, Leerdam

G. van Reenen, Damsterboord

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Margreet Damsma-de Groot, Eindhoven, ruim 40 jaar diverse functies

Jelle Kielen, Eindhoven, ruim 40 jaar diverse beheersfuncties

Willemke Kielen-Schaeffer, Eindhoven, ruim 40 jaar diverse functies

Jacobus Frederikus Morgenstern, Eindhoven, ruim 40 jaar verzorgen van muzikale ondersteuning

Anna Jenny Verseveldt-Sesselaar, Hendrik-Ido-Ambacht, 50 jaar penningmeester van de Hervormde Vrouwen Dienst

*A.J. Verseveldt-Sesselaar,
Hendrik-Ido-Ambacht*

GOUD

toegekend aan:

Gerben Dijkstra, Warmond, 20 jaar ouderling en diaken

Gerritje Johanna Margaretha Langenberg-Roest, Warmond, 20 jaar diaken

A. van Merkerk, Nieuwer Ter Aa

BRONS

toegekend aan:

Adrianus van Merkerk, Nieuwer Ter Aa, 17 jaar eindredacteur kerkblad

De erepenning in standaard

Naast de draaginsignes in brons, zilver, goud en goud met briljant, hebben wij ook een erepenning in standaard in ons assortiment, te verkrijgen in zowel de VKB- als de PKN-variant.

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding? Kijk op dan op onze website: www.kerkrentmeester.nl/index.php/thema/onderscheidingen-insignes

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

JOYCE DEN HOLLANDER-OSSEWAARDE
010 40 60 817
info.vkb@mmc.com

